

GEOFFREY KEATING, WILLIAM THOMS, RAYMOND WILLIAMS VE
FOLKLORUN TERMİNOLOJİSİ: “ANAHTAR” BİR KELİME OLARAK
“BÉALOIDEAS”*

Yazan: Roslyn Blyn-LaDrew

Sorumlu Çevirmen: Elif Şebnem DEMİRCİ**

Article Info

Çeviri Makalesi/
Translation Article

Geliş Tarihi: 23/05/2023

Kabul Tarihi: 26/08/2023

Atf

Roslyn Blyn –LaDrew.
(2023). Geoffrey Keating,
William Thoms, Raymond
Williams Ve Folklorun
Terminolojisi: “Anahtar” Bir
Kelime Olarak “Béaloideas”
as a “Keyword”, *Folklore
Forum*, (Çev: Elif Şebnem
DEMİRCİ) *Anasay* 25, 273-
295.

İrlandaca “béaloideas”¹ kelimesi basitçe “folklor” olarak çevrilebilse de kelimenin tarihinin daha yakından incelenmesi, İrlanda ve İngiliz bağlamlarında folklor anlayışlarındaki temel farklılıkları ortaya çıkarır. İngilizce “folklore” kelimesinin ve buna karşılık gelen Galce “llên gwerin” kelimesinin tarihine paralel bir bakış, terminolojilerin kendi coğrafi bölgelerinde geliştikçe, akademik disiplinlerin kurucu ideolojilerini yansıttığını göstermektedir. Béaloideas (kelimenin tam anlamıyla “sözel eğitim”), şu anda Anglo-Amerikan folklor bilimini temsil eden çok sayıda yeni makalede tanımı gözden geçirilmiş ve genişletilmiş bir terim olan “folklor” teriminin kapsadığından daha spesifik bir konu önermektedir. Hatta bazıları, “folk” kelimesinin sosyal sınıfsal îmâlarından kaçınmak için folklor kelimesinin tamamen daha geniş, daha çağdaş bir terimle değiştirilmesini öneriyor. Bununla birlikte, terim diğer dillerde olduğu gibi İngilizcede de yaygın olarak kullanılmaktadır. Örnekler arasında Fransız *le folklore* (Robert 1989) ve Macar *folklôr* ve *folklorisztika* (Orszâgh 1990) yer alır. İrlandacada “béaloideas” terimi yalnızca verileri ve onun çalışmasını adlandırmakla kalmaz, aynı zamanda verilerin geleneksel parametrelerini de tanımlar: sözlü (yazılı değil) gelenekler. Béaloideas’ın İrlanda’ya özgü îmâları en iyi, İngilizce “folklore” ve “the folk” terimlerinin anlamının daha derin bir analiziyle birlikte anlaşılır.

Raymond Williams’s Anahtar Kelimeleri: Kültür ve Toplum Sözlüğü adlı kitabının ilk baskısında yer almamasına rağmen 1983 baskısına “halk” kelimesi eklenmiştir. Varlığı, temel kültürel kavramlar olarak “halk”ın -insanların kendilerine, kültürlerine, akademik disipline ve ilgili sanatsal, müzikal, edebi ve müzecilik hareketlerine atıfta bulunarak- çeşitli kullanımlarını anlamının önemini gösteriyor. Kitap bir bütün olarak, kelimelerin rastgele dilbilimsel ürünler

* Bu çalışma Roslyn Blyn-LaDrew’in “Geoffrey Keating, William Thoms, Raymond Williams, and the Terminology of Folklore: “Béaloideas” as a “Keyword””, *Folklore Forum*, Vol.27, No:2, 1996, pp.5-37 isimli makalesinin çevirisidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-mail: elif.demirci@erdogan.edu.tr **ORCID ID** <https://orcid.org/0000000202175766>

değil, yüzyıllarca süren anlamsal değişimi somutlaştıran kültürel olarak konumlanmış varlıklar olduğunu öne sürüyor.

Tanımlanan eylem ve sorunlar, sözcüklerin anlamlarını etkilediği kadar, anahtar sözcükler de tanımladıkları eylemleri veya sosyal ve entelektüel sorunları etkileyebilir. Williams’ın belirttiği gibi, “Bu konuların birçoğunun gerçekten derinlemesine düşünülemeyeceğini ve bazılarının, problemlerin unsurları olarak kelimelerin bilincinde olmadığınıza sürece odaklanamayacağına inanıyorum” (1983 [1976] :16).

Williams (1983 [1976]: 136-37) ve Simon J. Bronner (1986:11-13), Richard M. Dorson (1968a:75-80), Alan Dundes (1965:1-6) ve Duncan Emrich (1946), William Thoms’un İngilizce “folk-lore” kelimesini 1846’da Avrupa’da haftalık bir dergi olan *The Athenaeum*’da ortaya attığını fazlasıyla belgelemiştir. İngiliz mirasının Anglo-Sakson yönlerini ve klasik etkileri canlandırmak için gelişen bir hareketle uyumlu olarak Thoms, klasik olarak türetilen “popüler antik eserler” ve “popüler edebiyat” ifadelerinin yerine “folk-lore” bileşik kelimesinin kullanılmasını önerdi. Thoms’un belirttiği gibi, söz konusu konu “Edebiyattan çok Bilim”di ve önerdiği “iyi Anglo-Sakson bileşimi”, Germen etimolojilerine sahip sözcükleri kullanarak kriterlerini karşıladı (halk, populus değil; ilim, *antikite* veya *edebiyat* değil). Yeni kelime hızla benimsendi ve yaklaşık bir asır boyunca masallar, şarkılar, bilmeceler ve atasözleri gibi sözlü türlerin yanı sıra gelenek ve göreneklere ifade etmek için kullanıldı.

“Folklor” sözcüğü ortaya çıkışından bu yana, onu oluşturan “halk” ve “bilim” parçalarının tanımına, yeniden tanımlanmasına, hecesinin kaldırılmasına ve değerlendirilmesine tabi tutulmuştur. 1946’da Vladimir Propp çeşitli Avrupa tanımlarını tartıştı (1984 [1946]:3-15). Üç yıl sonra *Maria Leach, Folklor, Mitoloji ve Efsanenin Standart Sözlüğü*’ne (1984 [1949]:398-403) önde gelen akademisyenler tarafından folklorun yirmi bir tanımını dâhil etti.

O zamandan beri, bazıları sayısal yaklaşımı açıklığa kavuşturan (Dorson 1968b, 1972:1-47; Utley 1968) bazıları ise yeni performans ve bağlam teorilerini vurgulayan (Bauman 1969; Ben-Amos 1971) birçok yeni tanım önerildi. Çoğu modern akademisyen için, “folklor” terimi, onu oluşturan parçaların orijinal sınırlamalarını aşmış ve daha önce “halk” olarak kabul edilmeyen grupları (kent sakinleri, sanayi işçileri ve internet kullanıcıları gibi) ve daha önce “bilim” olarak kabul edilmeyen konuları (kinezi ve maddi kültür gibi) içeren daha geniş bir anlam kazanmıştır.

Folklorla ilgili bugüne kadar çok az şey yazıldı. Bununla birlikte, folklor çalışmalarındaki gelişmeler Kelt dillerinin konuşulduğu ülke ve bölgelerdeki (İrlanda, İskoç Galcesi, Manx, Galce, Cornish ve Bretonca) milliyetçilik, bölgeselcilik, dilin bekâsı ve kültürel kimlik konularıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bu konular Thoms’un konumunu da belirlerken, bugün İngiliz dilinin Anglo-Sakson ve klasik bileşenlerini dengeleme aşamasında Thoms’un zamanında olduğundan daha az tartışmalı bir konu olduğunda daha az eleştireldirler. Béaloideas’ın evrimini analiz etme ve bunu İrlanda’daki folklor çalışmalarının kurumsallaşmasıyla ilişkilendirme, milliyetçiliğin etkilerini, İrlanda Galcesinin yeniden canlanışını ve İrlanda kimliğinin Gal dili ve kültürüyle ilişkisini, özellikle sahil hikâye anlatımının ve diğer sözlü türlerin geliştiği yer olarak Gaeltachtaí (İrlanda’nın batısı boyunca İrlandaca konuşulan bölgeler) gösterilir.

Tüm Kelt dillerinde folklor terimlerini incelemek, tek bir dergi makalesinden çok daha kapsamlı bir düzenleme gerektirir.² Galce, yaşayan bir Kelt dili olduğu ve sağlam bir karşıtlık sağlamak için İrlandacadan yeterince farklı olduğundan, Galce folklor terminolojisi İrlanda terminolojisiyle karşılaştırma amacıyla seçilmiştir.

Bu makale, Williams’ın *Oxford İngilizce Sözlüğü*’nü (OED) kullanmasına paralel olarak, İrlanda Kraliyet Akademisi’nin *İrlanda Dili Sözlüğü* (DIL) adlı benzer bir formatta oluşturulmuş tarihsel sözlüğe göre, büyük ölçüde “béaloideas” teriminin tarihine dayanmaktadır. Biçimleri arasındaki önemli bir ayrıma dikkat edilmelidir. OED, tarihi

referansları sekizinci yüzyıla kadar uzanan bir *Modern İngilizce* sözlüğü iken, *DIL*, öncelikle bir *Orta Çağ İrlandacası* sözlüğüdür ve kelimelerin anlamlarındaki güncel değişiklikleri göstermeye çalışmaz. Bu nedenle, “béaloideas”ın çağdaş kullanımları ve nüanslarının bir taslağı, *OED*’nin “folklor”u ele alışı kadar özlü bir formatta mevcut değildir. Ancak “béaloideas” teriminin tarihsel gelişimi hakkında mevcut bilgiler yeterlidir. Bu makale, sözlük referanslarını bağlamsallaştıracaktır, ancak destekleyici bilgilerin azlığının argümanı biraz spekülasyon hale getirdiği unutulmamalıdır. Sözcüklerin tarihçelerinin sözlük belgeleri burada sorgulanmaz, analiz için başlangıç noktası olarak kabul edilir.

Bu makale boyunca yapılan karşılaştırma noktaları şekil 1’de şematik olarak gösterilmiştir. Folklorun adlandırılmasındaki gelişme ve incelemelerde İrlanda, İngiliz ve Galler arasında birçok çarpıcı fark vardır. Galce örnekleri, İngilizce dil çalışmalarının bu alanda önemli bir yer tutmasına rağmen, İrlanda dışındaki diğer Kelt kültürlerinin kendi sınırları içindeki egzotik “öteki” çalışmalarına kendi yaklaşımlarını geliştirmek zorunda olduklarını hatırlatmak için eklenmiştir. Kelt bölgeleri bol miktarda folklor örneklerine sahip olduğu kanıtlandığından, terminolojinin yanı sıra folklor toplama metodolojisini geliştirmek için bu bölgelerde yoğun bir faaliyet vardı. Özellikle bu kadar çok veri Keltçeyken ve akademisyenler söylemlerini Kelt dillerinde yürütmek isterken, neden İngiliz dili alana hâkim olsun? Aşağıdaki tablonun da gösterdiği gibi, her ne kadar yüzeysel olarak hepsi aynı konuyu ele alsın da, alanı adlandırmak için yapılan her girişim farklı bir vurguya sahipti. İngilizce ve Galce terimler, bilimi kullanan halkı veya topluluğu (“köylülük”) vurgularken, İrlandaca terim sözel olmayı (aktarma araçlarını) vurgular:

İrlandaca: béaloideas = *béal* [ağız, yani sözlü] + *oideas* [talimat]

İngilizce: folklore = halk [“köylülük”, kırsal veya eğitimsiz insanlar]
+ bilim [birikmiş bilgelik]

Galce: *llen gwerin* = *llen* [edebiyat, bilim] + *gwerin* [genel olarak insanlar, “köylülük”]

Bu kelimelerin her biri, 1) yirminci yüzyıldaki anlamları, 2) Kelt terimlerinin Thoms’un “folkloru” ile kronolojik ilişkisi ve 3) kelimelerin etimolojisi ve bilinen ilk kullanımları ve onların bileşen parçaları. Terimler arasındaki farklılıklar aynı zamanda Kelt bölgelerindeki folklorcuların doğası ve faaliyetleri hakkında fikir vermektedir. Terminoloji yalnızca çevredeki kültürü yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda terminoloji hem yaşayan biçimiyle (sahadaki folklor) hem de kurumsallaşmış biçimiyle (müzelerde ve miras veya kültür merkezlerinde sergilenen folklor) kültürün incelenmesini şekillendirir.

Béaloideas

İrlanda folklorunda önemli bir derginin adı olduğu için İrlandaca konuşmayan birçok folklorcu bu kelimeye aşinadır. Béaloideas: İrlanda Derneği’nin Folklor Dergisi ilk kez 1927’de yayımlanmıştır. Sahadan ya da başkasından “béaloideas” sözcüğünü duyan İngilizce konuşanlar, zorunlu olarak kendi inançlarını halk inançları, eski hikâyelerini halk hikâyesi ya da eski bilimlerini folklor olarak etiketleyeceklerdir. “Halk” yerine “yerel”, “eski”, “ülke” veya “bölgesel” gibi terimler sıklıkla kullanılmaktadır. Bununla birlikte, *Béaloideas* dergisinin uzun süredir varlığı ve İrlanda Derneğinin Folkloru’nun (*An Cumann le Bealoideas Eireann*) faaliyetleri, “béaloideas” terimini İrlandacada oldukça yaygın bir kullanıma getirdi. Ancak, bu kullanıcıların kaç kelimenin eski tarihini ve anlamlarını düşündü?

Keating’in “Béuloideas”ı ve Thoms’un “Folk-Lore”u

Asıl “béaloideas” kelimesi, Thoms’un “folk-lore”undan birkaç yüzyıl öncesine dayanmaktadır. “Béuloideas”⁴ olarak yazılan kelimenin *DIL*’deki en erken alıntılanışı 1629 yılında, **İrlandalı** çevrelerin dışında daha çok İngilizce adı Geoffrey Keating ile tanınan tarihçi Seathrún Ceitinn (**c1570-c1644**) tarafından **1629 tarihli** alıntı, “béaloideas” kelimesinin tarihlenmesi ve İngilizceye tercümesi ile ilgili önemli soruları gündeme getiriyor. Aşağıda

anlatılacağı gibi, “béaloideas” kelimesi **1629’den daha eski olabilir** ve daha önceki kullanımları, bizim folklor olarak düşündüğümüzden önce gelen kavramları yansıtır.

Keating, tarih çalışması *Foras Feasa ar Éirinn*’i (literatürde “İrlanda Hakkında Temel Bilgiler” olarak bilinir, ancak genellikle *İrlanda Tarihi olarak tercüme edilir*) İngiliz hükümetinden saklanırken yazdı.

	İRLANDACA	İNGİLİZCE	GALCE
TERİM	Béaloideas	Folklore	llén gwerin
ANAHTAR	Sözlü iletim	Halk bilimi	İnsanların bilimi
KAVRAM	1629 veya öncesi	1846	1858
İLK KULLANIM KAPSAMI	mevcut terim “folklor” anlamına gelecek şekilde uyarlanmıştır	Uydurulmuş	Uydurulmuş
İLK KULLANICI	Keating (anonim öncüllere sahip olabilir)	Thoms	Silvan Evans
MÜZELER VE ORGANİZASYONLARI	İrlanda Folklor Komisyonu ORGANİZASYONLARI: (şimdiki İrlanda Folklor Bölümü), Ulster Halk ve Ulaşım Müzesi, Glencolumcille Halk Köyü, Ulster-Amerikan Halk Parkı, Bunratty Kalesi ve Halk Parkı	İngiliz Kırsal Yaşam Müzesi, İngiliz Kültürel Geleneği ve Dili Merkezi (Sheffield), Lehçe ve Halk Hayatı Çalışmaları Enstitüsü (Lee’ds, 1984’te kapandı), Folklore Topluluğu	Welsh Halk Müzesi
YAYINLAR	<i>Béaloideas, Ulster Folklife</i>	<i>Folklor</i> (şimdi <i>Folklor</i>), <i>Lore and Language</i>	<i>Rehber</i> (şimdi <i>Halk Hayatı</i>)

Bir rahip olarak, “ülkenin devletinin gerçeğini” yazıp ve “sürekli olarak hem eski yabancı yerleşimcileri hem de yerli İrlandalıları suçlamaya çalışan” İngiliz tarihçilerini ifşâ ederek İrlanda’nın imajını iyileştirmeye çalıştı (Keating 1902:3).⁵ Onun tarihi, önceki İrlanda tarihlerinden önemli ölçüde farklıdır. Yirminci yüzyıl perspektifinden bakıldığında, *İstilalar Kitabı* (Cross and Slover 1969 [1936]:3-27’de) gibi, İrlanda’nın yerleşimiyle ilgili mevcut mitolojik anlatımlardan daha makul görünüyor. Keating, bu tür materyalleri metinlerine dâhil etmesine rağmen, Fionntain’in yaşam süresiyle ilgili yorumlarında olduğu gibi, en azından bazı zamanlarda bunu “*stáir fhirinneach*” (gerçek tarih) ile karşılaştırdı.⁶

Aynı zamanda, bir şair olan Keating, yıllıkardan daha edebi olan, o zamanlar yaygın olan ve kritik olayları yıl bazında kısa ve öz bir şekilde kaydeden başka bir tarih türü oluşturdu.⁷ Robert Fitzroy Foster, Keating’in *Tarihi’ni* “İrlanda’nın ilk anlatsal tarihi” olarak tanımlar (1988:38). Çalışma aynı zamanda “mitoloji, arkeoloji, coğrafya, istatistik, şecere, ozan günlükleri, antik şiir, romantizm ve gelenek” içeriyor ve bu da Keating’in kendi başlığı olan *Foras Feasa, A Basis of Knowledge*’ın “Tarih” olarak çevrilen başlığa kıyasla uygunluğunu pekiştiriyor (Comyn in Keating 1902:iv). D’Arcy McGee’nin Keating’in *Tarihi’nin* “yarı-bardik ve yarı-tarihsel” olduğu yorumu (Comyn tarafından Keating 1902:xi’de alıntılanmıştır) çalışmanın ikili doğasını özetler.

Keating, dönemin İngiliz tarihlerinde ortaya konan İrlanda hakkındaki aşağılayıcı ve yanlış fikirleri düzeltmek istedi. John Good (1566), William Camden (1587), Edmund Spenser (1970 [1633]) ve Fynes Moryson (1904 [1617]) gibi yorumcular tarafından vahşilik, barbarlık ve dış otorite ihtiyacı gibi ortak temalar tekrarlandı.⁸ Benzer görüşler yüzyıllar önce Giraldus Cambrensis'in *İstilarlar Kitabı* (1951) ve *İrlanda Fethinin Tarihi* (1881) gibi yapıtlarında yerleşmişti. Örneğin Cambrensis, İrlandalıları "yalnızca tembelleğe kendini adanmış barbar bir halk... yalnızca hayvanlarla beslenen ve hayvanlar gibi yaşayan" (1951:85-86) ve "ahlaksızlık içinde debelenen pis bir halk" olarak tanımlamıştır (1951:90). Keating, Cambrensis'in İrlandalı portresine özellikle değindi ve onu "İrlanda'nın sahte tarihini yazdığı için sürünün boğası" olarak nitelendirdi (1902:153).⁹ Cambrensis'in açıklamaları, sanki Camden'ın kendi görüşlerini daha da doğruluyormuş gibi, 1602'de Camden tarafından yayınlandı.

İrlandalıların bu etnik portreleri abartılmıştı ve Keating'in düzeltmek istediği olumsuz bir imaj yaratıyordu. İrlanda'nın alternatif, olumlu bir imajı, ülkenin Orta Çağ'ın başlarındaki manastır ve misyonerlik faaliyetinin derecesi nedeniyle sözde "azizler ve bilginler adası" takma adıyla ortaya çıkıyor. Zaman zaman İrlandalıları eleştirmesine rağmen, Keating, katkılarını özetleyen ve ihtişamını ilan eden seçkin bir İrlanda tarihi yazmak istedi (Foster 1988:38; MacLysaght 1969:15).

Bir yazar olarak Keating yaratıcıydı ve üslubunun bilincindeydi. İrlanda şiirinde hem dramatik etki hem de kelimeleri kafiyeli veya ölçülü yapmak için sıklıkla kullanılanlardan sonra model olan bileşik kelimeler yaratma eğilimini gösterdi.¹⁰ Béaloideas sözcüğüne *DIL*'den ilk kez yapılan atıf Keating'e ait olduğu için, sözcüğü onun şiirsel tercihlerine uygun olarak icat ettiği, hatta belki de Thoms'un "folk-lore" bileşiminin habercisi olduğu sonucuna varılabilir. Bununla birlikte, *bélaitletler için DIL* girişi, kelimenin Keating'den önce var olduğunu (hiçbir alıntı olmamasına rağmen) veya Keating'in gerçek yazımının David Comyn'in metninden daha arkaik olduğunu öne sürerek, kelimenin daha da eski bir yazımına işaret ediyor. Daha eski yazım olan "bélaites"¹¹, kelimenin Keating'den önce kullanılmış olabileceğini, muhtemelen erken sömürgeciliğin İrlanda kültürüne etkili bir şekilde girmeye başladığı on altıncı ve on yedinci yüzyıllara kadar İrlanda'nın bazı bölgelerinde varlığını sürdüren ozanlarla sözlü öğrenme yöntemini tanımlamak için kullanılmış olabileceğini öne sürüyor.¹² On yedinci yüzyılda yazan Keating, kelime için yeni bir anlam benimsiyor olabilirdi.

Beuloideas'ı Çevirmek

İnsanlar Keating'in *Tarih'ini on sekizinci yüzyılda tercüme etmeye başlasalar da*, eseri yirminci yüzyıl bilim adamlarının dikkatine sunan, David Comyn'in *Tarih'i 1902 tarihli iki dilde olan baskısıydı*. Comyn béuloideas'ı "folklor" olarak değil "gelenek" olarak tercüme etti. 1846'dan önce yapılan bir çeviride "folklore" kelimesinin kullanılması beklenmese de, "folklore" kelimesi Comyn'in zamanında yaklaşık altmış yıldır İngilizcede mevcuttu. Aslında, kelimenin "folklor" veya hatta "sözlü gelenek" olarak çevrilmesi, Keating'in orijinal niyetini daha etkili bir şekilde aktarabilirdi. Comyn'in 1902 tarihli Keating çevirisi, 1927'deki *An Cumann le Bealoideas Éireann* (İrlanda Halk Bilimi Derneği) organizasyonundan önce geldi. "Béaloideas" kelimesi yüzyıllardır kullanılıyor olsa da, belki de ancak 20. yüzyılın sonlarında "folklor"un asıl anlamı haline geldi.

Keating'in béuloideas'ı sözlü anlatıma atıfta bulunur: "... agus fós atá seanchus agus beuloideas Éireann ag a admháil gur bh'é Pádraic apstol fuair purgadóir ar dtús i n-Éirinn", Comyn tarafından "...ve dahası, İrlanda'da arafı ilk keşfedenin havari Patrick olduğunu belirten İrlanda kaydı ve geleneğine sahibiz" olarak çevrilmiştir (1902:48-49). Keating'in burada "béuloideas" kelimesini kullanmasının çok özel bir nedeni olabilir. Bu pasajda, Patrick's Purgatory olarak bilinen ve Co. Donegal'deki Lough Derg'de bulunan mağarayı keşfedenin beşinci yüzyılda İrlanda'nın koruyucu azizi olan Havari Patrick olduğu görüşünü savunuyor. Meredith Hanmer'ün¹³ mağarayı bulanın daha geç ve daha küçük bir sekizinci yüzyıl Patrick'i olduğu iddiasına yanıt veriyordu.

Keating, Patrick’s Purgatory’nin daha büyük Patrick ile olan ilişkisini doğrularak önemini korurken, Hanmer, adının daha az önemli bir Patrick olduğunu iddia ederek Araf’ın değerini düşürür. Comyn’in çevirisi genel bir okuma için yeterlidir, ancak folklorik bir bakış açısıyla, Keating’in hem seanchus (geleneksel tarih) *hem de* béuloideas’da (burada en iyi şekilde “sözlü gelenek” olarak çevrilebilir) Havari Patrick’i Araf mağarasını keşfeden kişi olarak ilan etmesiyle başarısızdır. “Seanchus” kelimesinin karmaşık bir tarihi vardır.¹⁴ Modern İrlandacada “sözlü, halk tarihi”ni önerir (*kademeli, resmi, yazılı tarihin* aksine), ancak burada Keating, iddiasını desteklemek için her ikisini de kullanarak, *yazılı tarih olarak seanchus ile sözlü tarih olarak béuloideas’ı* karşılaştırıyor olabilir.

Bu örnek, Keating’in kullanımında béaloideas’ın sözlü olmasının onun temsilcilerinden (“halk”) daha önemli olduğunu gösteriyor. On yedinci yüzyıl İrlanda’sında, İrlandaca konuşanların çoğu (hem “halk” hem de “seçkinler”) sözlü olarak aktarılan tarih ve edebiyatla sürekli temas halindeydi. İrlanda’da okuryazarlık yaygın değildi. Aristokratik himaye sistemi geriliyordu ve İrlanda’da okuryazar olanların, yani din adamlarının ve ozanların sosyal statüsü, birçok kaynağın gösterdiği gibi tehdit altındaydı.¹⁵ İrlandalı konuşmacılar topluluğu içinde, bilgiyi yazılı olarak aktaran bir “seçkin”in aksine, nüfusun sözlü olarak aktaran belirgin bir “halk” alt kümesi olmazdı. Ozanlar, 17. yüzyıl boyunca sözlü gelenekleri icra ederek ustalarına hizmet etmeye devam ederken eserleri de giderek daha fazla yazılı oldu. Bu, Thoms’un, işçi sınıfları arasındaki okuryazarlığın bile insanların algılanan eski bir geçmişle olan bağını aşındırdığı bir zamanda, neredeyse kaybolmuş, sözlü olarak aktarılan bir Anglo-Sakson mirasıyla halk bağlantısını bulmaya çalıştığı erken endüstriyel Britanya ile keskin bir tezat oluşturuyor.

Materyali açıkça kapsamayan kültür, hareket, dans, jestler veya diğer sözlü olmayan türleri içeren “béaloideas”ın bugün alana en geniş yaklaşımla folklor (ve halk hayatına) uygulanamayacağını öne sürmek istemiyorum. Herhangi bir dilde, hantal bir şekilde uzun bileşik olanın dışında hiçbir tek kelime, günümüz halk bilimi araştırmalarının birçok yönünü öneremez. “Béaloideas” kelimesi bugün de folklorun kullanıldığı şekilde kullanılabilir: mevcut bilimsel kullanımı orijinal bileşenlerinin gösterdiğinden çok daha geniş olan bir kelime olarak. Béaloideas’ın edebi unsurlarının folklorun çağdaş bilimsel anlamı ile karşılaştırılması sonuçsuz kalır. “Sözlü edebiyat”ı öngören “folklor”un anlamsal bir bileşeni olarak “bilim”in asgariye indirilmesi ve “halk” unsurunun yüz yüze etkileşimi olan her grubu kapsayacak şekilde genişletilmesi ancak son yıllar içinde olmuştur (Ben Amos 1971). Béaloideas, orijinal bileşik anlamında folklor (halkbilimi) ile karşılaştırılabilir.

Béaloideas, “halk” veya “insanlar” anlamına gelen bir bileşen içermez, belki de bu, İrlanda halkının *bir bütün olarak* bir halk grubu olduğunu ve halkın İrlanda toplumu içinde bir alt küme olarak var olmadığını ima eder.¹⁶

Béaloideas’ın Anlamındaki Değişiklikler

“Béaloideas” terimi yüzyıllardır mevcut olmasına rağmen, İrlandacadaki az sayıda erken yayının başlıklarında bu kelimeyi kullanması şaşırtıcıdır. Bunun yerine, başlıklar genellikle daha spesifik tür terimleri kullanır, örneğin *Scéalta as X...*(X’ten Hikayeler); *Cnuasach X* (bir X Koleksiyonu) gibi toplama sürecine bakın; veya *Leabhar X* (X’in Kitabı) gibi bir kaynak kişinin repertuarının doluluğunu kabul edin. Béaloideas dergisinde bile, ilk ciltte (1927) başlığında “béaloideas” geçen sadece bir makale yer almaktadır. Aşağıdaki liste diğer başlık ve konuların dağılımını göstermektedir; yayın iki dilde olduğu için, bazı anahtar kelimelerin İrlandaca ve İngilizce çevirileri parantez içinde verilmiştir:

Başlıktaki Anahtar Kelime	Anahtar Kelime Kullanılan Makale Sayısı
scéal [hikaye]	16 (yaklaşık 30 tane daha halk masalı metinleridir, ancak bu şekilde etiketlenmemiştir)
“masal”	1

dini efsane	1
<i>tómhaiseanria</i> [bilmeceler]	1
<i>nósa</i> [gelenekler]	1
“mevsimsel adetler ve inançlar”	1
“cenaze adetleri”	1
<i>cnuasach</i> [koleksiyon]	1
“toplama”	1
“gelenekler”	1
<i>cleas</i> [oyun]	1
“tedavi”	1
ışıklar [maddi kültür]	1
“folklor”	1

Béaloideas'ın ilk cildindeki vurgu açıkça halk hikâyeleri üzerinedir ki bu, adı “sözlü gelenek” anlamına gelen bir dergi için şaşırtıcı değildir. Yalnızca bir makale esas olarak maddi kültürle ilgilidir, “*Seana-shoillse na Gaeltachta*” [Gaeltacht’ın Eski Işıkları]; dördü halk hayatının ruhani yönüyle (gelenekler, inançlar ve halk hekimliği) açıkça ilgilenir. Bununla birlikte, Derneğin 1977’deki ellinci yıldönümünde, tedavi edilen konularda önemli ölçüde daha fazla çeşitlilik vardı. Komisyon ve İrlanda Folklor Derneği üzerine iki tarihi makaleye ek olarak, masallar üzerine iki makale vardı.

(Klasik anlamda *béaloideas*), üçü maddi kültür (geleneksel davullar, kürkler ve kule evler), üçü folklor üzerine belirli konular (balık tutma, atlar ve ardıç kuşları) biri “bilim” (bir kız öğrenci hakkında), biri oyun ve biri belirli bir kişi üzerine. Bir akademik disiplinin tarihini incelerken, yayınlarının ilk cildi ve çeşitli yıldönümü ciltleri, disiplinin konu ve hedeflerini ortaya koymada özellikle yardımcı olur.¹⁷ *Béaloideas* ilk cildinde sözlü türlerin baskınlığını açıkça gösterse de sonraki yıllarda denge sözlü ve sözlü olmayan folklor konularının daha geniş bir dağılımına kaydı. Daha sonraki eğilim, *béaloideas*’ın parametrelerini bir kelime ve bir çalışma alanı olarak genişletti.¹⁸

Folklor Kaydı (daha sonra *Folklor*) ve *Amerikan Folklor Dergisi*’nin ilk ciltlerinin içerikleriyle ilgili bir karşılaştırma, *Béaloideas*’ın halk anlatısına olağanüstü vurgu yaptığını daha da iyi gösteriyor. *Folklor Kaydı*’nın birinci cildi, birinci bölümü on üç makale içerir; üçü halk edebiyatı (ikisi masal, biri “yerel tekerlemeler ve sözler”), altısı inanç (“batıl inançlar”), üçü “halk bilimi” ve biri hem masallar hem de inanç hakkındadır. Halk inancı biraz ağır bassa da, konu dağılımı toplumun bu ilk ciltte belirtilen kurallarında tanımlanan ilgi alanlarına yakındır: “Popüler Geleneklerin, Efsanevi Baladların, Yerel Atasözlerinin, Hurafelerin ve Eski Geleneklerin (İngiliz ve Yabancı) ve bunlarla ilgili tüm konuların korunması ve yayınlanması” (Anon. 1878:viii). Anlatı önemli bir bileşendir ancak *Béaloideas*’taki kadar önemli değildir.

Amerikan Folklor Dergisi’nin (1888) ilk cildi, alanın daha da geniş bir kavramını göstermektedir. On iki kısa editör notu ve on beş kitap incelemesi de dâhil olmak üzere seksen yedi makale içerir. Altmış monografik makaleden sekizinin başlığında “folklor” kelimesi kullanılıyor. Diğerleri başlık olarak belirli türleri (masal, mit ve şarkı gibi) kullanır ve yine diğerleri başlık olarak bilimsel türler yerine akılda kalıcı ifadeler kullanır (örneğin, “Çıplak Ayakla Dans Eden Gelinler” ve “Köle Arayanlara Ne Oldu”). Temsil edilen en geniş kategori halk edebiyatı iken (masallar, mitler, efsaneler, şarkılar veya konuşma gibi), anlatı dışı türlerdeki makalelerin sayısı hemen hemen eşittir. Örneğin, *Centennial Index* (1988) dergisi tarafından modern analitik terimler kullanılarak, “inanç sistemleri” üzerine on makale, “davranış” üzerine

yedi, “inanç” ve “davranış”ı birleştiren ikisi, “etnografya” üzerine iki, biri “maddi kültür” üzerine ve on tanesi ya genel ya da tanım, teori veya metodoloji ile ilgili. O zamanlar daha dar bir folklor anlayışı göz önüne alındığında bile, *Amerikan Folklor Dergisi*, Béaloideas’tan çok daha fazla tür çeşitliliği sağladı. Amerikan Folklor Derneği’nin yayınları, derneğin ilk üyeliğinin ikili doğası (Franz Boas ve onunla ilgili antropoloji okulu ve William Wells Newell ve onunla ilişkili edebi yaklaşımlar) tarafından büyük ölçüde bilgilendirildi.

Yukarıdaki analiz, analitik kategorilerin daha fazla ince ayarını gerektirse de, genel eğilim açık ve mevcut amaçlar için yeterlidir. Derginin içeriği ise şu şekildedir:

Béaloideas 1927: kırk dokuz halk edebiyatı (kırk altı masal, bir peri masalı, bir efsane, bir bilmece); on tane daha. Toplam: elli dokuz.

Béaloideas 1977: iki halk edebiyatı (masal); diğer on iki. Toplam: on dört.

Folklor Kaydı 1878, birinci bölüm: üç halk edebiyatı (iki masal, bir konuşma); on tane daha. Toplam: on üç.

Amerikan Folklor Dergisi 1888: yirmi sekiz halk edebiyatı (on dokuz anlatı/masal/efsane; dokuz şiir/konuşma); otuz iki tane daha. Toplam: altmış.

Bu karşılaştırma, hem İngilizce hem de İrlandaca yayınların kendi dillerinde ifade edildiği şekliyle folklorla odaklanmasına rağmen, her dilde folklorun ne anlama geldiği konusunda açık ama değişen farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Nitelikli Bir İsim Olarak Béaloideas

İngilizce “folklore” bileşik sözcüğündeki “folk” isim ögesi, diğer isimlerle kolayca birleştirilebilir ve kolayca bir sıfat veya hatta bir ön ek (örneğin, halk şarkısı) olarak işlev görebilir. Öte yandan İrlandacada béaloideas, “halka” değil, bir aktarım yöntemine atıfta bulunur. Bu nedenle, béaloideas’ın hiçbir bileşeni kolayca “folk” ögesi olarak ayıramaz ve “folksinger” gibi kelimeler de daha fazla yeniden birleştirme için bir sıfat olarak kullanılamaz. Nitelikli kullanım için dilbilgisi kuralları İngilizceden çok daha karmaşık olsa da¹⁹ dilbilgisi tek başına bu olasılığı engellemez. Sorun anlamsaldır.

“Beal”(ağız), sözlü aktarımın “halk” niteliğini öne süren anahtar unsur olduğundan, “şarkı” veya “masal” gibi isimlere atfedilebilir. Ancak tek başına, “béaloideas” kelimesinin dışında “béal” kelimesi “folk” imasını kaybeder ve rekombinasyonlar mantıksız, kafa karıştırıcı veya gereksiz hale gelir.²⁰ Bu, türkü için * “amhrán béil” (ağız şarkısı), halk müziği için * “ceol béil” (ağız müziği),²¹ ve halk sanatı için * “ceard béil” (ağız sanatı) gibi varsayımsal örnekler kullanılarak açıklanabilir. Bu örneklerde, sözlü öğrenme söz konusu olabilese de öğrenmenin birincil yolu sırasıyla işitsel veya görsel olacaktır. İngilizce veya Galcede durum böyle değildir. OED, “halk”ı başka bir öğeyle (-sanatçı, -hayat, -müze gibi) birleştiren yaklaşık elli bileşik kelimedenden bahseder.

Galcede “gwerin” (insanlar, halk) hemen hemen her türü (cân werin, halk şarkısı) veya varlığı (örneğin, amgueddfa werin, halk müzesi) tanımlamak için kullanılabilir.

İrlanda “halk” terminolojisi, doğrudan paralel bir terim olmamakla birlikte “halk” olarak çevrilebilecek “toprak” ve “insanlar” sözcüklerine bakılarak daha fazla anlamlandırılabilir. Gwerin’in İrlandacadaki dilsel kökeni olan “foireann” (insan grubu, takım) bile bu kombinasyonda pek işe yaramıyor.²² Diğer olası seçenekler arasında “tír”, “tuath”, “daoine” ve “pobal” sözcükleri yer alır. Bütün bunlar “halk” anlamına gelebilir, ancak hiçbiri “folklor”a benzer bir terim oluşturmak için “bilim” anlamına gelen bir kelime içeren bileşiklerde kullanılmaz. Kelimelerin hiçbiri İngilizce ve Galcede anlaşıldığı şekliyle “halk” veya “gwerin” gibi sosyal sınıf anlamını güçlü bir şekilde yansıtmaz. Bazı durumda, “tuath” kelimesinin “uğursuz”, “yanlış” ve “sapık” gibi olumsuz çağrışımları vardır (Dinneen 1970:1267-68). Bu sözcük, “Halk” anlamına gelebilse de İrlanda Topluluğu Folkloru’nun onayladığı olumlu

yurtsever duyguları ifade etmez.²³ Yakın zamanlarda, folklor çalışmalarında “*léann dúchais*” (*miras* yoluyla öğrenme) gibi ifadelerle uygulanan tatmin edici bir çözüm olan “*dúchas*” (*miras*) terimi keşfedildi.²⁴

Özetlemek gerekirse, “béaloideas” terimi başlangıçta Orta Çağ İrlanda’sında bir sözlü öğretim sistemini tanımlamak için kullanılmış ve sonunda “gelenek” anlamına gelmeye başlamıştır. 1846’dan sonra bir noktada “folklor” olarak tercüme edildi ve bu haliyle, İrlanda’nın başlıca folklor kurumu (*Roinn Bhéaloideas Éireann*, İrlanda Folklor Bölümü) ve yayın adlarında görüldüğü gibi, İngilizce terimin birincil İrlandaca eşdeğeri olmaya devam ediyor (Béaloideas dergisi). Tarihsel olarak “béaloideas”, hem orijinal hem de güncel anlamlarıyla “folklor”dan oldukça farklıdır. İrlandaca dışındaki diller, İngilizce terimden bile önce gelen doğal aynı kökenli terimlere sahiptir²⁵ ve diğerleri “folklor”u benimsemiştir.²⁶ İrlandaca, İngilizceden çok fazla ödünç almasına rağmen,²⁷ gerçek İngilizce folklor kelimesinin Galceleştirilmiş bir yazımına sahip değildir. Bu yokluk muhtemelen hem erken dönemdeki “béaloideas” teriminin hazır mevcudiyetine hem de on dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında İrlanda’yı politik, kültürel ve dilsel olarak “İngilizlikten arındırma” kararlılığına bağlanabilir.²⁸ “Béaloideas”, Thoms’un “folklor”undan “halkı” vurgulayan hiçbir unsur içermemesi bakımından farklıdır. Aynı zamanda, “küçük gruplarda sanatsal iletişim” anlamına gelen “folklor”un çağdaş Amerikan kullanımından da farklıdır (Ben-Amos 1971). Ancak bu bakımdan Thoms’un “halk” ve “bilim” bileşiminin de günümüz “folklor”undan oldukça farklı olduğunu unutmamak gerekir.

Folk-Lore: “İyi Bir Anglo-Saksonca Bileşik İsim”

Daha önce bahsedildiği gibi, Thoms’un “folklore” kelimesini ortaya atma tarihi iyi belgelenmiştir. Çok sayıda yayın yüzüncü yılını kutladı (Emrich 1946; Herskovits 1946; Taylor 1946) ve yakın zamanda, yaklaşık yüzüncü yılı olan 1996’da, “folklore” terimi ve değişen anlamı, Amerikan Folklor Topluluğu’nun yıllık toplantısında genel kurulda tartışıldı. Yeni folklor dergileri misyonlarını belirttikçe (örn. Anon. 1878; Anon. 1888) ve bilimsel ilgi alanları değişikçe tanımlanır ve yeniden tanımlanır.

Dorson’ın *Britanyalı Folklorcular- Bir Tarih* (1968a) adlı çalışması Thoms’un çabaları için daha geniş bir bağlam sağlar. Daha da çarpıcı olan Thoms disiplini yeniden adlandırmasına rağmen bir folklorcu olarak çalışmaya devam etmemiş veya bu disiplinde yaygın olarak yayın yapmamıştır. Ancak onun katkısı, folklorcuların yollarını “antikacılık”tan uzaklaştırdı. Bu, çalışmanın en azından Viktorya dönemi versiyonu için yolu açtı: kırsal kesime, okuma yazma bilmeyen nüfusa, özellikle taşra bakanlarına, eşlerine, öğretmenlerine, gezginlerine ve yerel üst sınıfa veya aristokrasiye kolay erişimi olan kişiler tarafından uygulanabilecek bir uğraş.

Thoms’un Alman kökenli bir terim arayışı, Avrupa’nın diğer bölgelerini etkileyen romantik milliyetçi hareketi yansıtıyor. Örneğin Grimm kardeşler, Fransız ve Latin kültürünün ve dilinin Almancadan daha gösterişli ve sofistike olduğunun genel kabulüne tepki olarak Alman kimliğini yeniden tesis etmeye çalıştılar. *Kinder-und Hausmärchen’in* (*Çocuk ve Ev Masalları*) 1812’de yayınlanmasıyla Grimmler yalnızca çocukları eğlendirmeyi değil, aynı zamanda Alman kimliğini yeniden canlandırmayı da umuyorlardı. Johann Gottfried Herder’in bir ulusun gerçek ruhunu “köylü” kültürü aracılığıyla tanımlama projesinden ilham alan Grimmler, otantik halk metinleri olarak sundukları masallar yayınladılar. Yakın tarihler, Grimmlerin kaynak kişilerinden bazılarının Grimmlerin okuyucularının inandığından daha az Alman olduğunu ortaya çıkardıysa, bu, bugünün okuyucularına temel gündemlerinden birini hatırlatıyor: “halk” kaynak kişilerini ve yerel özgünlüğü yüceltmek.

Bir kavram, çalışma alanı veya yayına verilen ad, altta yatan anlamları, beklentileri ve gündemleri ortaya çıkarır. Bu nedenle, terminoloji hafife alınmamalıdır. Andrew G. Sherratt’ın belirttiği gibi, “tarih”, “uygarlık” ve “(bazen talihsiz bir şekilde) ‘tarih öncesi’ olarak adlandırılan [o] yeni konu” gibi linç içmeleri bile son zamanlarda alt metinleri açısından

inceleme altına alınmıştır (1993:27). Thoms’un “folklore” terimi, diğer dillerdeki karşılıkları gibi, yüklü bir terimdir.

Llén Gwerin ve “Bu ‘Halk’ Kelimesi Sorunu ”

“Béaloideas” terimi, herhangi bir sosyal sınıf imasından kaçındığı için, Galce “llén gwérin” teriminin gelişimi, İngilizce “folklore” terimininkine daha çok paraleldir. “Béaloideas”ın yavaş yavaş “folklore” anlamına geldiği İrlandalı durumun aksine, Galce “llén (y) (g)werin” terimi, Galceye İngilizce folklorun “eşdeğerini” sağlamak için 1858’de kasıtlı olarak türetilmiştir. *Galler Dili Sözlüğüne* göre “Llén” (öğrenme, bilim), temel anlamları “gwerin” ile birleştirildi. (DWL), “insanlar, köylülük ve halkı” içerir.²⁹ DWL, Juvenal’s Factio’nun dokuzuncu yüzyıla ait bir parşömeninde gwerinin en eski kullanımına değinir. On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda gwerin, “Galler’in sıradan halkı” anlamına geliyordu ve geçen yüzyılım ikinci yarısından Birinci Dünya Savaşı’na kadar hüküm süren siyasi, kültürel, ahlaki ve manevi açıdan gelişen Galler demokrasisi idealini çağrıştırdı (DWL 1,643).

Galler Halk Müzesi’nin ilk sorumlusu olan Iorwerth C. Peate’in ‘Halk’ kelimesi sorunu” (1959:99-100) hakkındaki yorumları, gwerin’in daha derin anlamına ışık tutuyor. “Sınıf ayırımına hiç önem vermeyen bir halktan” geldiğini söyleyerek, Thoms’un *sıradan* insanların çağrışımlarını “biraz gülünç” buldu (1959:99). Peate, gwerin’in “özel olarak bir alt sınıf değil, genel olarak halk” anlamına geldiğini söylese de, gwerin/halkı ilkel ve sanayileşmiş toplumlardaki insanlardan ayırmaya devam eder. Bugün İngilizce “folk” kelimesinin anlamı, imaları ve geleceği üzerine devam eden tartışmalar, Peate’in “çok suistimal edilmiş bir kelime” olarak tanımladığı “bu *halk* kelimesinin sorununu kalıcı olarak çözme” hedefine ulaşmadığını doğrulamaktadır, o kadar suistimal edildi ki, bazı bilginler bundan kaçındı” (1959:99). Bununla birlikte, Galler bağlamında, “gwerin” kelimesi, Peate’in ima ettiği bütüncül anlamı başarılı bir şekilde aktardı: bir bütün olarak Galli nüfusa ilişkin veya bunlarla ilgili. Bu, birçoğunun kırsalda veya küçük kasabada ikamet ettiğini, güçlü bir inancı olduğunu ve en azından dini ibadette ve evde Galce dilini koruduğunu iddia edebildiği bir gruptu.

DWL’ye göre, “*Llén y Werin*” ilk kez 1858’de Daniel Silvan Evans tarafından haftalık bir dergi olan *Y Brython’un [The Briton]* ilk sayısında kullanıldı : “*Y mae gan y Seison fath o lenoriaeth a alwant Folk-lore, yr hyn a ellir ei gyfieithu yn Llén y Werin* [İngilizlerin Folk-lore dedikleri, Llén y Werin olarak tercüme edilebilir]”(2,152). Evans’ın hayatına (1818-1903) daha yakından bakmak, onun bu terimi Galceye uyarlamasını bağlamsallaştırmaya yardımcı olur. İngiliz modelini izleyen Evans, *Y Brython’da* folklor olarak kabul edilen gelenek ve inançları anlatan düzenli bir köşe yazısı başlattı. Thomas Parry’nin Evans’ın biyografik taslağına göre, folklor yayınlama kavramı Galli bilginler için yeniydi (1981). Evans Gal folkloru ve dilini inceleyerek disiplini tanımlama çalışmalarına katkıda bulundu.

Pennillion’un ilk büyük yayıncısıydı, halk kıtalarında genellikle bir arp’a karşı melodide doğaçlama yaptı. Bir sözlükbilimci olarak Evans, İngilizce kelimelerin yeni eşdeğerlerini yaratmada aktifti. Ayrıca öncü OED ile karşılaştırılabilir bir tarihsel Galce sözlüğü başlattı.

Evans bir şair, atanmış bir papaz, Galler Üniversitesi’nde Galce profesörü ve birçok ortaçağ Galce metninin editörüydü. Dans etmek, şarkı söylemek, müzik aleti çalmak ve hikayeler anlatmak gibi birçok dünyevi seküler halk eğlencesi biçiminin yerine kilise faaliyetlerini ikâme etmeye çalışan Bağımsız (Konformist Olmayan) Kilise’nin bir üyesiydi (Blyn 1995:172-73; Picton 1905 [1889]; Thomas 1974:80-121). Bir Nonconformist olarak, Evans’ın geçmişi muhtemelen hikâye anlatımı gibi geleneksel, seküler sözlü türler açısından zengin olmayacaktı. Galler’in öncü folklor yayını *Y Brython’daki* köşe yazısında anlatı türlerinden çok gelenek ve inançları vurgulaması şaşırtıcı değildir. Galler’deki folklor araştırmalarının sonunda halk anlatısından çok halk hayatını ve maddi kültürü vurgulamaya başlaması da şaşırtıcı değildir.

Evans'ın dini geçmişi, onun zamanında Galler'de alışılmadık bir durum değildi. On yedinci yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar konformist olmayan dinler Galler'e yayıldı. On dokuzuncu yüzyılın ortalarında, folklor derlemesi ivme kazandıkça, Galler'de mevcut olan geleneksel hikayelerin, özellikle de kahraman masalları ve Märchen'in miktarı İrlanda'dakinden önemli ölçüde daha azdı (nüfus oranları dikkate alındığında bile). Bu zamana kadar, Galler ortaçağ epik geleneği olan *Mabinogion ile yaşayan tüm halk bağlantıları* ortadan kalkmıştı (Gwyndaf 1970:14). Buna karşılık, İrlanda yirminci yüzyılın sonlarında bile, ataları Kelt tarih öncesine dayanan Cú Chulainn ve Fionn Mac Cumhail'in (*Mabinogion karakterleriyle karşılaştırılabilir*) kahraman hikâyeleri geleneğini sürdürdü. Sean Ó Súilleabháin (1968, 1970 [1942]) ve Robin Flower (1947), diğerlerinin yanı sıra, bu geleneği eskiliği ve sanatçıların sanatı ve olağanüstü hatıraları nedeniyle Batı Avrupa'da benzersiz olarak övdü.

Evans'ın "Llên y Werin" ifadesinin gwerin unsuru hızla anlaşıldı ve artık Galcede "halk", bir şeyi tarif ederken neredeyse tek tip olarak kullanılıyor. "Gwerin", *amgueddfa werin*, halk müzesi gibi bileşik ifadelerde kullanılmak üzere kolayca uyarlanır; *can werin*, türkü; *chwedl werin*, halk masalı; *dawns werin*, halk oyunları; ve Llên gwerin, folklor.³⁰

Bu makalenin spekülatif doğasını bir derece daha ileriye taşımak için, hem İrlandaca hem de Galcede folklor için alternatif terimler öne sürülebilir. İrlandaca terim doğrudan Galceye çevrilseydi, doğrudan **cegaddysg* (ağız eğitimi/öğretimi) verirdi. Galce terimi doğrudan İrlandacaya çevirmek daha fazla olasılık sunar, ancak muhtemelen **léann na ndaoine* veya *na bpobal* (insanların öğrenmesi) veya belki **leann na foirne* (takımın öğrenmesi) sağlar. Diğer köylüleştirme terimlerinden biri, "bir ülkenin (halkının) bilgisi" gibi bir terim oluşturmak için kullanılır. Bu ihtimaller, hem "ülke" hem de "kabile" anlamına gelen "tuath" kelimesi ile bir araya gelebilir.

Yukarıda gösterildiği gibi, hem İrlandaca hem de Galcede folklor terimlerinin seçimi rastgele bir süreç olmadığı gibi aynı dilsel yolu izleyen bir süreç de değildi. İrlanda örneğinde, tarih, din, hukuk ve soybilim öğretimi için sözlü öğretimin uzun bir geçmişini ve sosyal güvenini yansıtıyordu. Galler örneğinde, gwerin'in ideolojik ve sosyal içerimleri dikkate alınarak İngilizce terime göre modellenmiştir. Bu tartışmanın amacı, basitçe kelimelerin geçmişlerini sunmak değil, aynı zamanda terminolojinin ilgili ülkelerdeki folklor çalışmaları üzerindeki etkisini değerlendirmek ve Williams'ın bakış açısına geri dönerek, kelimelerin kendilerinin "sorunun unsurları" olduğunu göstermekti. (1983 [1976]: 16).

Halk Müzeleri ve Folklor Yayınları

İrlanda'da "béaloideas" ve Galler'de "llên gwerin" kelimelerinin kullanılması, sadece folklorun mevcut anlayışlarını değil, aynı zamanda hem akademik hem de devlet kurumlarında folklor çalışmalarının kurumsallaşmasını da şekillendirmiştir. Aşağıdaki değerlendirme kısmen müzeler ve kültürel sergiler üzerine yapılan akademik çalışmalara, tartışılan kurumların kişisel deneyimlerine, kurumların kendi yayınlarına ve gezi rehberlerine dayanmaktadır.³¹ Thomas J. Schlereth'in *Kültürel Tarih ve Maddi Kültür (1990)* adlı eserinde belirttiği gibi, müzelerin kendileri "sanat eseri" olarak görülebilir. Yalnızca saklamak, sergilemek ve eğlendirmek için değil, aynı zamanda ziyaretçilerinin düşüncelerini şekillendirmek ve yaratıcılarının ideolojilerini yansıtmak için de işlev görürler. Bunu göz önünde bulundurarak, aşağıdaki bölüm İrlanda, İngiltere ve Galler'de béaloideas, folklor ve llên gwerin'in kamuya açık yorumunu yorumlamaktadır.

İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Sweden ve Norway'da başlayarak, Lund, Skansen ve Maihaugen gibi yerlerde açık hava müzeciliği ve folklor ve halk hayatı araştırmalarına yeni bir yaklaşım geliştirildi.³² Bu tür kurumlar, tipik olarak, hem bir araştırma merkezini hem de genellikle tehlike altındaki çeşitli alanlardan taşınan otantik binalardan oluşan bir kompleksi büyük bir arazide barındırır. Tarihi binalar, çekici alanlar, canlı gösteriler ve yüksek kaliteli

hediyelik eşya dükkânları turistleri cezbeder. Aynı zamanda, akademisyenler araştırma olanakları ve yayın fırsatları bulurlar. Sözlü gelenekleri belgelemek için gereken bantlar ve transkriptler gibi doğal görsel çekiciliği olmayan öğeler, kontrollü saklama alanlarında muhafaza edilir. 1987 gibi geç bir tarihte Timothy O’Neill, İrlanda Cumhuriyeti’nde böylesine kapsamlı bir tesisin olmamasından yakınıyordu. Komisyon, halk hayatı nesnelere toplamasına rağmen, sözlü geleneklerin matbaa aracılığıyla verildiği kadar sergilemelerde bunlara aynı ilgiyi göstermedi.

Medya tarafından; aslında halk hayatı koleksiyonu geçici olarak Daingan, Co. Offaly’deki eski bir ıslahevinde barındırılıyordu (O’Neill in Sharkey 1987:6).

Gerald Gottlieb’in Standart Folklor, Mitoloji ve Efsane Sözlüğü’ndeki müzeler üzerine 1949 tarihli makalesinde (Leach 1984 [1949] :768), halk müzeleriyle ilgili en eski araştırmalardan birinde İrlanda başlığı altında yalnızca iki giriş listelenmiştir. Her ikisi de Kuzey İrlanda’dadır: Belfast’taki Belediye Müzesi ve Sanat Galerisi (İrlanda etnografik malzeme içerdiği tanımlanmıştır) ve Holywood, Co. Down’daki Açık Hava Müzesi (İrlanda halkının ev yaşamını, zanaatkarlığını ve sosyal etkinliklerini sergilemesiyle tanımlanmıştır). İrlanda Cumhuriyeti için giriş yoktur. Gottlieb, Galler için, yalnızca bir yıl önce 1948’de açılmış olan Galler Halk Müzesi’ne dikkat çekiyor. Aradan geçen yıllarda İrlanda’da pek çok mükemmel küçük halk müzesi, park ve miras merkezinin (bazen otantik ortamlarda ve bazen de Bunratty’de olduğu gibi, kısmen yeniden inşa edilmiş ortamlarda) açılışına tanık oldu. Hem turistik hem de bilimsel alanları tamamen kapsayan tek bir kurum hâlâ yoktur.

Kuzey İrlanda’da, Gottlieb’in sözünü ettiği ve daha sonra Ulster Halk ve Ulaşım Müzesi olarak bilinen “Açık Hava Müzesi”, maddi kültür teşhiriyle sözlü kültür çalışmalarını birleştirir. Müzenin otantik, yeniden konumlandırılmış halk yapılarının açık hava sergisi hem turistlere hem de akademisyenlere hitâp ediyor. Gezi yazarı Ian Robertson (1987:377), *orijinal binaları sergilemesiyle müzeyi “diğer fabrikasyon ‘halk parklarından’ farklı olarak” övdü ve özgünlüğün araştırmacı kadar ciddi kültür turisti için de önemli bir kriter olduğunu gösterdi. Müzenin bilimsel faaliyetleri arasında konferanslar ve ilk olarak 1955’te çıkan Ulster Folklife dergisi de dâhil olmak üzere çok sayıda yayın bulunmaktadır. Bir araştırma enstitüsüne, referans kütüphanesine, özel olarak tasarlanmış galerilere ve modern bir depo binasına ev sahipliği yapmaktadır.*³³

Ulster Halk ve Ulaşım Müzesi’nin ortak akademik-turizm misyonu, İrlanda’nın başlıca halk müzelerine göre yakın zamanda eklenen ve Omagh, Co. Tyrone yakınlarındaki Ulster-Amerikan Halk Parkı ile tamamlanmaktadır. Bu park büyük ölçüde turistlere hizmet verirken, olabildiğince orijinalliği vurgular ve replikalar orijinallerinden ayırt edilir (Robertson 1992:322).

Ancak Cumhuriyet’te, İrlanda Folklor Komisyonu’nun (şimdiki İrlanda Folklor Departmanı) ofisleri bir açık hava müzesi ile bağlantılı değildir; University College Dublin’in Belfield kampüsünde bulunurlar. Her yıl yaklaşık 1.200 ilgili ziyaretçi ve akademisyen sıcak bir şekilde karşılanırsa da, bölüm esas olarak turistik bir yer değildir. Belfield kampüsü tasarlanıp Komisyon’un evi olarak belirlendiğinde bir açık hava müzesi için planlar olabilirdi. Kampüsün çoğu eskiden tarım arazisiydi ve başlangıçta alan yeterli olabilirdi. Ancak Komisyonun ilk toplama ve yayınlama faaliyetleri, özellikle İrlanda dilinde olan sözlü geleneklerdir. Bu anlaşılabilir bir durumdur, çünkü komisyonun kurulduğu sıradaki en büyük amacı, yaşam durumu ve geleceği çokça tartışılan bir dili korumak ve belgelemektir.³⁴ Komisyonun 1927’de kurulduğu sırada ve aslında nispeten yakın zamana kadar, geleneksel *maddi* kültür, İrlandaca konuşulmayan bölgelerde bile daha az tehdit altında görünüyordu (O’Neill in Sharkey 1987:5).

Cumhuriyet’te çok sayıda küçük halk müzesi ve parkı vardır. En ünlüleri arasında, Shannon Uluslararası Havaalanı yakınında turistler için elverişli bir konuma sahip olan Co. Clare’deki Bunratty Kalesi ve Halk Parkı bulunmaktadır. Shannon Free Airport Development Company tarafından geliştirilen ve yönetilen Bunratty Kalesi ve Parkı, öncelikle bir turistik

cazibe merkezi olarak pazarlanmaktadır. Bunratty Park'taki en az bir kulübe, onu yıkımdan kurtarmak için oraya taşındı (ironik bir şekilde, Shannon Havalimanı'nın genişletilmesi sırasında) (Danaher 1985:7). Çoğu, normalde daha akademik olarak tasarlanmış açık hava müzelerinde yer almayan replikalardır (Hudson ve Nicholls 1987:69). Shannon Development, binaları "titiz yeniden yapılanmalar" olarak tanımlıyor (Bunratty Folk Park 1996). Replikalar, yerel zanaatkarlar tarafından geleneğe sıkı sıkıya bağlı kalarak yerel malzemeler kullanılarak zevkli bir şekilde inşa edilebilirken, replikaların dâhil edilmesi kurumun özgünlük ve akademik geçerlilik duygusunu azaltır. Bu yorumlar, kamu çıkarlarını tatmin etmede yeniden inşa ve çoğaltmanın rolünü eleştirmek için değil, korumaya karşı sergileme amaçlarına ilişkin akademik bir argümanı örneklemeyi amaçlamaktadır.

Co. Donegal'da bulunan Glencolumcille'deki başka bir halk köyünde, Robertson tarafından "modern 'halk evleri'" (1992:303) olarak tanımlanan meskenler, turistlerin konaklama için kiralamaları için tasarlanmış ve inşa edilmiştir. Köy aynı zamanda zanaat üretimi için bir merkezdir ve İrlanda dilini koruma çabalarıyla tanınır. Bu tür turistik yerler, yazlık endüstriler ve ticari işletmeler, folklorizm veya turizm üzerine çalışan bir folklorcu için son derece ilginç olabilirken, bu tür siteler İsveç'teki Skansen'de veya Kuzey İrlanda'daki Holywood'da bulunan özgünlük ve bilgi birikimine sahip değildir ve bunu arzulamamaktadır (ziyaretçilerinin beklentilerini karşılamak için buna ihtiyaç duymazlar). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Disneyesque eğlence parkları veya sözde-tarihsel, sözde-etnik Las Vegas fantezileri ile sınırlanan birçok sahte "yaşayan tarih" sitesiyle karşılaştırıldığında,³⁵ nesiller boyu turizm metin yazarları tarafından tercih edilerek sık kullanılan epitetler, Amerikalı turistlerin herhangi bir İrlanda sahasına ayak bastığında tarihi duygusallığını artırıyor.

İngiltere ve Galler

İngiltere'de Folklor Derneği'nin kurulması folklorcular için ciddi, öncü bir örgütlenme ve yayın forumu sağlasa da, İngiltere açık hava halk müze/araştırma enstitüsünün birkaç etkileyici örneğini gördü.

İngiliz Kültürel Geleneği ve Dili Merkezi'nin, Sheffield Üniversitesi'ndeki Geleneksel Miras Müzesi'nin, Reading Üniversitesi'ndeki İngiliz Kırsal Yaşamı Müzesi'nin ve yerel odaklı diğer daha küçük sitelerin mükemmelliğine rağmen, tüm türleri, zaman dilimlerini ve coğrafi bölgeleri belgeleyen ulusal, sağlam bir şekilde finanse edilen halk müzesi ve araştırma merkezi için göze çarpan bir eksiklik var. Sheffield'deki Geleneksel Miras Müzesi, "İngiltere'deki dil ve kültürel geleneğin tüm yönleriyle ilgili materyaller için ulusal bir depoya" bağlıdır (CECTAL 1996). Yine de bir bütün olarak İngiltere'de maddi kültürü kapsamlı bir şekilde göstermez, daha çok "1850-1950 döneminde Sheffield ve çevresindeki yaşam ve çalışma"yı gösterir (CECTAL 1996). Diğer önemli İngiliz kurumları, yalnızca belirli türler üzerinde çalışma yürütmektedir (örneğin, İngiliz Halk Dansları ve Şarkı Topluluğu). Diğerleri hâlâ malzemelerini kırsal/kentsel ikilikler (Jevell 1961:xi'de tanımlanan "kırsal yaşam" müzeleri gibi) veya coğrafi sınırlar (çok sayıda ilçe müzesi gibi) aracılığıyla tanımlar.

Bu eksiklik, aşağıdaki gibi temel faktörleri yansıtır: 1) İngiltere'de hükümetlerin milliyetçi veya yerelci gündemler dışında folklor çalışmalarını onaylaması için daha az tarihsel ihtiyaç; 2) İngiliz dilinin tehdit edilmemiş durumu (en azından Standart biçiminde); 3) kentleşmenin, ulusal eğitim hareketinin ve Sanayi Devrimi'nin İngiltere'deki kırsal gelenekler üzerindeki etkisinin İrlanda'dakinden daha büyük olması; 4) prestijli bir İngiliz Märchen veya kahraman-masal geleneğinin görece eksikliği (Goldstein 1991; Briggs ve Tongue 1965); ve 5) "Britanya'da folklor ve diyalektolojiye yönelik uzun süredir devam eden akademik hoşnutsuzluk ve bu disiplinlerde buna karşılık gelen kurumsal gelişme eksikliği" (Green ve Widdowson 1981:v).

1981'de Green ve Widdowson, "bu [folklor ve diyalektoloji] çalışmalarına önemli ve sürekli bağlılığı olan yalnızca iki İngiliz üniversitesi, Leeds ve Sheffield" olduğundan yakınıyordu. İskoçya'daki Stirling Üniversitesi'ndeki benzer bir programın üzücü bir şekilde

kapandığına dikkat çektiler. O zamanlar Leeds Üniversitesi programının da benzer bir kaderi paylaşacağı tahmin edilemezdi. Gelecekte, devam eden “entelektüel önyargı geleneğinin” (Green ve Widdowson 1981:v) ve İngiltere’nin devam eden bütçe kaygılarının folklor programlarının büyümesini desteklemesi pek olası değildir. Bir şey olursa, başarı zaten başlamış olanı sürdürmek olacaktır.

Yakın zamanda Cardiff yakınlarındaki St. Fagans’ta Galler Yaşamı Müzesi olarak yeniden adlandırılan Galler Halk Müzesi’nin (*Amgueddfa Werin*) kurulması, İrlanda Cumhuriyeti ve İngiltere’deki halk müzeleriyle keskin bir tezat oluşturuyor. Kuzey İrlanda’daki Ulster Halk ve Ulaşım Müzesi ile benzerlikleri tesadüfi değil, kısmen halk hayatı bilgini E. Estyn Evans’ın her iki kurumla olan bağlantılarından kaynaklanıyor.³⁶ Galler Halk Müzesi kesinlikle turizm için yüksek oranda tanıtılsa da, birçok turist için daha az belirgin olan iki işlevi daha vardır: Önemli bir araştırma merkezine sahiptir ve Gal sözlü edebiyatının birincil arşividir.

Halk hayatı gösterileri 1908’de Cardiff’teki Ulusal Galler Müzesi’nde özel sergiler olarak başlarken, halk hayatına odaklanan bir Galler müzesi geliştirme hareketi 1940’larda başladı. Galler Halk Müzesi, yeniden konumlandırılan geleneksel binaların yanı sıra şu anda dönem iç mekânlarına ve “Maddi Kültür Galerileri”ne ev sahipliği yapan orijinal bir malikânenin bulunduğu yaklaşık 100 dönümlük bir alanda yer almaktadır. Mülk sahipleri, 1948’de açılan halk müzesine dönüştürmek için 1946’da mülkü Ulusal Müze’ye bağışladılar.

Büyük bir devam eden müze, açık hava sergileri ve konağının yanı sıra modern bir müze binası ve araştırma merkezini de içinde barındırıyor. Müze, araştırmasını *Amgueddfa: Bulletin of the National Museum of Wales*’in yanı sıra hem popüler hem de bilimsel broşürler, kitaplar ve bibliyografyalarda yayınlamaktadır. 1956’da, ilk müdürük Iorwerth Peate, *Gwerin dergisini* “kişisel bir girişim”olarak başlattı (Peate 1963:4). *Gwerin*, müze ve personelinin yanı sıra İngiltere, İskoçya ve İrlanda’daki diğer halk hayatı bilginlerinin çalışmalarını iletirmek için bir forum sağladı. *Halk Hayatı: Halk Hayatı Araştırmaları Derneği Dergisi*’nin yerini aldı. Toplum halen müzede bulunmaktadır (Halk Hayatı Araştırmaları Cemiyeti [yaklaşık 1994]). Müzenin birçok yabancı misafirin yanı sıra birçok Galli ziyaretçisi var. Turistik bir cazibe merkezi olmasına rağmen, aynı zamanda Peate’in şu hedefini hatırlatan Galler ulusal gururunun bir işaretidir: “... müzelerde hizmete çağrılan tüm erkeklerin başlıca amacı..ulusal ruhun en iyilerini uyandırmaktır”. (Peate 1948:11’de alıntılanmıştır).

Peate, Galler’deki planlara hazırlık olarak Bygdøy ve Maihaugen gibi İskandinav halk müzelerini ziyaret etti. Galler Halk Müzesi’nin düzeninde ve konseptinde İskandinav etkisi oldukça belirgindir. Peate’in kendi yetiştirilme tarzı ve kişiliğinde, Gal dili ve kültürünün istikrarsız durumu da önemli bir rol oynadı. Bir marangoz-zanaatkarın oğlu olan Peate, Galler zanaatı ve maddi kültürü üzerine kapsamlı yazılar yazan bir şair ve bilgindi. Galler için tek dilli (Galce konuşan) bir geleceğin savunucusu olarak (Stephens 1986a:461,1986b:466), Peate personeli tarafından Galce kullanılmasını şiddetle savundu (Peate 1948:59).

Daniel Silvan Evans gibi, Peate de Galler’in Konformist Olmayan ölçülülük geleneği, dürüst karakter, misyonerlik şevki, politik radikalizm, Galce okuryazarlığı ve Galce din eğitimi içinde yetiştirildi. Daha önce bahsedildiği gibi, bu gelenek, Galler folklorunun birçok sözlü türünün gerilemesinden kısmen sorumluydu. Galler Halk Müzesi’nin müdürü olarak Peate, sözlü geleneklerden çok maddi kültür, yöresel mimari ve halk zanaatları açısından daha doğru bir şekilde sergilenen ve anlaşılabilir bir Kelt halk kültürünü sunabilecek bir konumdaydı. Hayatta kalan sözlü türlere kesinlikle dikkat edilirken (öncelikle efsaneler gibi daha kısa biçimli türler), Galler Halk Müzesi’nin düzenleme ilkelerinin, İrlanda Folklor Komisyonu’nun zengin, sözlü Gal mirası üzerindeki orijinal vurgusuyla büyük bir tezat oluşturması şaşırtıcı değildir.

Müzedeki gelişmelere ilişkin bu genel bakış, İrlanda, İngiliz ve Galler siyasi, sosyal ve ekonomik tarihinin birçok yönünü ortaya koymaktadır. Bu müzelerin içeriği ve organizasyonu, yalnızca farklı coğrafi bölgelerde halk materyallerinin (sözlü ve materyal) mevcudiyetini göstermekle kalmaz, aynı zamanda konuları için kabul edilen terimlerin doğasında var olan

farklılıkları da yansıtır - İrlandaca “béaloideas” sözlü anlatıma vurgu yaparken, İngiliz “folklore” ve Galce “llén gwerin” in vurguları ise “halk” üzerinedir.

Çözüm

Bu makale, İngilizce ve Galce terimlerden çok farklı bir sözlükbilimsel, etimolojik ve sosyal tarihe sahip olan İrlandaca folklor teriminin etkilerini inceledi. İrlanda örneğinde, en az 1629’dan beri kullanılan ve erken bir sözlü eğitim geleneğine atıfta bulunan “béuloideas” adlı bir kelime vardır. “Béaloideas” kelimesi “gelenek” olarak çevrilmiştir, ancak sonunda esas olarak sözlü gelenek anlamında “folklor” anlamına gelmeye başlamıştır. Bu, İrlandalı folklorcuların ve İrlanda hükümetinin önceliklerini ve ayrıca mevcut sözlü materyallerin olağanüstü zenginliğini yansıtır.

Galli Halk Müzesi’nin gösterdiği gibi, Galli folklorcular maddi kültür, halk hayatı, gelenek ve inançla daha fazla ilgilendiler. Bu, Evans’ın 1858’de alanı adlandırmasını etkileyen gerici dini hareketler nedeniyle sözlü folklorun yüzyıllarca bastırılmasını yansıtır. Ayrıca müzenin ilk müdürü Iorwerth Peate ve meslektaşlarının bakış açısını da yansıtır. İngiltere’de sözlü geleneksel kültür, Thoms’un zamanında ciddi şekilde tehdit altındaydı ve bu nedenle Thoms’un ilgisini çekti. Toplanabilen folklor materyalleri, İngiltere’nin Anglo-Sakson geçmişinin kalıntıları veya kültürel kalıntıları olarak görülüyordu ve siyasi ideoloji aracılığıyla İngiltere’nin geleceği ile güçlü bir şekilde ilişkilendirilmiyordu. Yirminci yüzyılın ortalarına gelindiğinde, İngiltere’de ne akademik kurumlar ne de hükümet bölgesel folklor ve lehçe çalışmalarını enerjik bir şekilde onaylamadı. Bu, günümüzün Galler, İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda’daki gelişen folklor kurumlarıyla keskin bir tezat oluşturuyor.

Bu farklılıklar, İrlanda, İngiltere ve Galler’deki folklor çalışmalarının tarihinin izini sürdürükçe ortaya çıkan dilbilim, kişilikler ve kurumların karmaşıklığını göstermektedir. Geoffrey Keating, “béuloideas bileşimini bilinçli olarak yaratmamış olabilir, ancak onun bunu kullanması sözlülüğe sağlam bir vurgu yapılmasına yardımcı olur. William John Thoms ve Daniel Silvan Evans, algıladıkları ideolojik eğilimlere uyacak terimler uydurarak yaratıcılık ve yenilik sergilediler.

Raymond Williams’n sosyal ve kültürel söylemdeki anahtar kelimelerin tarihçeleri, nüansları ve alt metinlerine ilişkin analizini uygulamak, bize “béaloideas”, “folklor” ve “llén gwerin” gibi terimlerin etimolojinin tesadüfi evrimleri değil, toplumların kullandığı katmanlı mini tarihler olduğunu hatırlatır. Thomas Kuhn, “[yeni] bir paradigmanın ortaya çıkışının, alanı uygulayan grubun yapısını etkilediğini” ileri sürer (1970:18). Williams’ın “sorunların unsurları olarak kelimelerin bilincinde olun” uyarısını hatırlayarak (1983 [1976]: 16), terminolojinin yeni paradigmaların bir yönü olduğunu ve terminolojinin grupların yapısını, uygulamaları ve çalışma alanlarını etkilediğini görüyoruz.

Sonuç olarak, bu analizin “béaloideas” ve “llén gwerin” gibi anahtar terimlerin ne nesnel, bütüncül ne de “folklor” ile eşanlamlı olmadığını, ancak belirli kültürel ve dilsel imalarla yüklü olduğunu ortaya koyması umulmaktadır. “Béaloideas” ve “llén gwerin” aynı konuya işaret ediyor gibi görünebilir, ancak Kelt metinlerindeki tarihleri, Thoms’un 150 yıllık Anglo-Amerikan, İngilizce metinleri kadar dikkate değerdir.

Notlar

Bu makale ilk olarak, 1989’da Pensilvanya Üniversitesi, Folklor ve Halk Hayatı Bölümü’nde Dr. Dan Ben-Amos tarafından verilen “Folklor Tarihi” dersi için dilbilimsel meselelere daha fazla odaklanılarak yazılmıştır. Tarihsel metinler ve yaşayan dil bilgisinin daha fazla analizini öneren yorumları için ona minnettarım. Makale aynı zamanda tez başkanım merhum Dr. Kenneth Goldstein’in çalışmalarım üzerindeki derin etkisini de yansıtır. İngiltere ve İrlanda’daki folklor çalışmalarının gelişimi üzerine geniş karşılaştırmalı bakış açısı, Galler, İrlanda ve İskoçya’daki çalışmalarımda özümsemiş özelleşmiş bakış açılarından farklıydı. Kasım 1995’teki ölümünden önce Dr. Goldstein ile birlikte tezlerini tamamlayan son Penn

öğrenci grubu arasında yer almaktan onur ve üzüntü duydum. Burada sunulan argüman; herhangi bir eksiklik hiçbir şekilde rehberliklerinin mükemmelliğini baltalamaz.

- 1 Üslupla ilgili bir not: Terim olarak geçen kelimeler tırnak içindedir. Kendi orijinal çevirilerim köşeli parantez içindedir. Folklor kelimesi tarihî bir terim olarak kullanıldığında tire ile ayrılır. Standart dilbilimsel prosedürün ardından, önünde yıldız bulunan sözcükler varsayımsaldır ve kanıtlanmamıştır, ancak argüman uğruna tanıtılmıştır.
- 2 Béaloideas’ın İskoç Galcesinde “*beuloideas*” ve “*beulüithris*” ile doğrudan paralellikleri vardır ve bunların tarihleri İrlanda terimiyle örtüşür (Dwelly 1973:89; Thomson 1981:67). Manx ve Cornish’e gelince, onların sönük durumları ve küçük eski konuşmacı popülasyonları, folklor terminolojilerinin tartışılmasını ilginç kılıyor ama yaşayan sözlerle eylemler arasındaki bağlantıyı incelemekle daha az alakalıdır. Breton ile ilgili olarak, Le Dù ve Le Barre 1985’te “folklor” için bir giriş yoktur, ancak Le Gléau 1988, Galce ve İngilizcenin (Fransızca aracılığıyla) güçlü etkilerini gösteren “*gwerinoniez*” ve “*folklor*” **kelimelerini listeler. Le Dù yakın zamanda** bu yazara, “folklore” kelimesinin olası olumsuz imalarından kaçınmak için, açıkça Fransızca “*ethnologie*” **ye dayalı olarak terim karşılığı olarak “ethnologiez”i** önerdi (kişisel görüşme 8/6/96).
- 3 “Köylü” ve ilgili terimler, bu yazarın kullanımlarına karşı mevcut argümanlara aşına olduğunu belirtmek için tırnak içinde görünecektir. Ancak terimler, geçmişteki kullanımlarının bir yansıması olarak burada tutulmuştur.
- 4 Keating’in Comyn’in baskısındaki yazımı, modern Standart yazım “béaloideas”a benzer şekilde “beuloideas”tır; “beul-” ve “béal-” arasındaki fark burada önemsizdir. “Beul/béal”ın alternatif yazılışı yirminci yüzyıla kadar devam etti.
- 5 Yabancı yerleşimciler, Keating’in kendisinin kısmen soyundan geldiği, İrlanda’nın Norman istilacılarıydı.
- 6 Fionntain’in, Nuh’un kendisine sığınmak sunmayan tanrısından vazgeçerek Tufandan önce İrlanda’ya geldiği söyleniyor (Keating 1902:147). O hayatta kaldı ve Tufandan sağ kurtulan sekiz kişiyi belirten İncil kaynaklarıyla bir tutarsızlık yarattı.
- 7 bkz. Wallace (1983:33) tarafından “sert bir şekilde yazılmış” olarak tanımlanan *The Annals of the Four Masters* .
- 8 Foster, Camden’ı “doğal ırksal üstünlük duygusundan ziyade Katolikliğe karşı antipatisi olan... İrlanda resimlerini renklendiren dini bir tartışmacı” olarak tanımlıyor (1988:5n); Spenser’in İrlanda görüşünü, “İrlanda uyruğunun kılıçla kökünden sökülmesi gerektiğine inanan” (1988: 8n) Elizabeth dönemi İngilizlerine özgü olarak tanımlıyor. Moryson’un çok alıntılanan yorumları, İrlandalılar arasında yamyamlık uygulamasını ima edecek şekilde yorumlandı. Moryson, İrlandalıları ziyaret etmenin, bir hayvanın “belki et bulabileceği, ancak eğlendirilme tehlikesi olmaksızın, belki de doymak bilmez hoştonu yiyip bitirebileceği” vahşi bir hayvanın mağarasını ziyaret etmek gibi olduğunu belirtir (aktaran Foster 1988:32).
- 9 Cambrensis’in “inançlı ve önyargılı” olduğu hakkında daha fazla yorum için bkz. Haskins 1963 [1927]: 315.
- 10 Keating’in şiirleri, Ó Tuama ve Kinsella 1981:83-89 gibi antolojilerde temsil edilmektedir. On bir bileşik kelime, kısa bir seçkide, yirmi sekiz satırlık “Óm Sceol ar Ardmhagh Fáil” (Fál’in Yüksek Ovasından Haber Alma Üzerine) adlı şiirde geçer. *Sáirshliocht* (yüksek ırk), *mínguil* (pürüzsüz parlak), *bri-neart* (güç-kuvvet) ve *foirneart* (güçlü güç) içerir.

- 11 “Bélaite”, “bél” (ağız) ve “aite” (talimat) kelimelerinin birleşimidir. “Bel”, analiz için biraz daha fazla alan sunar; “ağız”, “dudaklar”, “konuşma kaynağı olarak ağız” ve uzantı olarak “sözler” anlamına gelir. DIL, Keating’den (1908a:64) başka bir bél örneğini alıntılıyarak, *DIL (61)* editörlerinin “geleneksel talimatla” olarak tercüme ettiği, ancak kelimenin tam anlamıyla “ağızdan talimatla” anlamına gelen “*theagasc beoil*” ile *aşına olduğunu öne sürüyor*. “Aites”, DIL’de (250-51) iki tanım verilen “aite” (Modern İrlanda *oide*) ile ilişkilidir: 1) üvey baba ve 2) mürebbiye, öğretmen. Çocukları üvey ebeveynler tarafından büyütölmeleri ve eğitölmeleri için göndermek erken bir İrlanda geleneğiydi (Boswell 1988, Chadwick 1972, Ross 1970), bu nedenle bir üvey baba aynı zamanda bir öğretmen olarak kabul edilebilir. “Aite” kelimesinin her iki kullanımı da yedinci ve sekizinci yüzyıllarda yazılan İrlanda Brehon Yasalarında belgelenmiştir (Chadwick 1972:110).
- 12 Hayatta kalanlar Daniel Corkery (1925:65-67) tarafından belgelenmiştir ve Mahon O’Heffernan, “Kim Bir Şiir Satın Alır?” (1971:241-242). Eserinde şairane şekilde şiirleştirilmiştir.
- 13 İngiliz tarihçi Meredith Hanmer, DD (1543-1604), 1591’de İrlanda’ya taşındı; Chronicle *of Ireland* ölümünden sonra 1633’te yayınlandı.
- 14 Comyn, seanchus’u “kayıt” olarak tercüme eder ve Keating’in burada kelimenin mümkün olduğu kadar güvenilir bir kaynak gibi görünmesini istediğine şüphe yoktur. Dinneen’in tanımları, hem basit, “tarih, bilim, eski hukuk, bir kayıt veya kayıt, ayrıntılı bir açıklama, bir soyağacı, eski bir masal”dan daha hayali “hikâye anlatma eylemi, dedikodu; (kişinin durumunu, sağlığını vb.) sorgulamak.” Dinneen ayrıca “*seanchas béil*” ifadesini verir ve bunu “gelenek, aynı zamanda gevezelik” olarak tanımlar; kelime tam anlamıyla “ağzın tarihi, yani sözlü seanehas” anlamına gelir. Bu ifade, günümüzden farklı olarak seane’nin aksi belirtilmedikçe daha önce yazılı tarihi ima ettiğini düşündürmektedir. Seanehas, Dinneen’in “kıvrım, kıvrım, kıvrılma, bükülme” olarak tanımladığı “sean” (eski) ve muhtemelen “cas” kelimesinden türetilmiştir; bükülmüş veya kıvrımlı herhangi bir şey.
- 15 Moody ve Martin 1984 [1967] ve MacLysaght 1969, Gal aristokrasisinin savaşta ölüm, infaz, göç ve sürgün yoluyla düşüşünü tartışan kaynaklar arasındadır. Ayrıca, aristokrasinin kaderinin şairleri patronlarından nasıl mahrum bıraktığını ve manastırların dağılmasının İrlandaca konuşan Katolik ruhban sınıfının güçlerini nasıl elinden aldığını da tartışıyorlar. Ó Tuama ve Kinsella’nın (1981) “1601 yılı İrlanda tarihi ve edebiyatında bir dönüm noktasıdır. İrlanda kuvvetlerinin o yıl Kinsale’e yenilmesiyle, Elizabeth’in İrlanda’yı fethi garantilendi. Sonraki yüz yıl içinde, İrlanda topraklarının yaklaşık %85’i yeni İngiliz sömürgecilerin eline geçti ve eski İrlanda aristokrat düzeni ortadan kalktı. Geleneksel şiirsel himaye sistemi de İrlanda edebiyatı için travmatik sonuçlarla birlikte ortadan kalktı” (1981:xix).
- 16 En azından 1920’lerde ve 1930’larda, 1921’de İngiliz-İrlanda Antlaşması’nın imzalanmasının ardından milliyetçi ruhla uyumlu olarak, İrlanda’da folklor çalışmalarının daha resmi hale geldiği ve hükümet desteği aldığı durum buydu. Bu eğilimin örnekleri, *An Cumann le Béaloideas Éireann’ın* (İrlanda Folklor Topluluğu) kurulması ve onun *dergisi Béaloideas’ın* 1927’de ilk kez yayımlanmasıdır. *Coimisiún Bealoideas Éireann* (İrlanda Folklor Komisyonu), 1971-72’de University College Dublin’de İrlanda Folkloru Bölümü tarafından değiştirildi (Almqvist 1977-79; Ó Muimhneacháin 1977-79).
- 17 Merhum Fahri Profesör Kenneth Goldstein’a, bu tür yayınların içindekiler tablosunun bile katkıda bulunanların folklor tanımlarını netleştirmede ne kadar açıklayıcı olabileceğini vurguladığı için minnettarım (1993).

- 18 *Béaloides’in göçmen efsaneleri gibi belirli konu ve türler üzerine konferans tutanakları yayınlayan en son sayılarından* bazıları bu analize uygun değil.
- 19 İrlandacada isimler, diğer isimleri değiştirmek için nitel olarak (sıfat işlevinde) kullanılabilir. Bununla birlikte, tamlama durumunda olmaları gerekir ve açıklanan isim dişilse veya palatalize edilmiş veya İrlanda dilbilgisi terimleriyle “ince” bir ünsüzle bitiyorsa, ilk ünsüz mutasyona (uzunluk) tabidirler. Nitelikli olarak işlev gören İngilizce isimlerin daha fazla örneği için bkz. *Random House Webster’s College Dictionary*, sv “attributive.” İrlandaca kullanım için Ó Siadhail 1983:20 ve 1989:113’e bakınız.
- 20 Çok sayıda sözlük araması ve İrlanda diliyle yirmi yılı aşkın deneyim, sadece “béal” kullanan neredeyse hiçbir bileşik ifade ortaya çıkarmadı. Bir şarkının (veya başka bir türün) halk statüsünü öne sürmenin daha yaygın bir stratejisi, 1) yaş (*seanamhráin*, eski şarkılar), 2) bölgesellik (*amhráin Chúige Connacht*, Douglas Hyde’in 1893 serisi *Songs of Connacht*) veya 3) şarkı söyleme tarzı (*amhrán ar an sean-nós*, eski tarzda şarkı).
- 21 Bu, “ağız müziği”, “çene müziği” veya “gob müziği” olarak da bilinen, yaygın olarak kullanılan “port-a’-béil”(kelimenin tam anlamıyla, ağzın tünesi) terimiyle karıştırılabilir. eşiksiz şarkı söylemenin veya hızlı tempolu enstrümantal melodilerin çalınmasının özel tarzı.
- 22 “Foireann” ve “gwerin” dilbilimsel olarak aynı kökten olsalar da (Buck 1988:1314), folklorik bir bakış açısıyla kavramsal kökenleri aynı değildir. Tarihsel bağlantıları ne olursa olsun, bugün “foireann”, “gwerin”in ima ettiği topluluk duygusunu veya paylaşılan ideolojiyi ima etmez. “Foireann”, daha çok belirli bir görev veya işlev için bir araya getirilmiş insanlar veya şeyler duygusuna sahiptir.
- 23 *Séamus Ó Duilearga Bealoideas’taki (1927:5)* editörünün notunda İrlanda folklorunun “Tanrı’nın yüceliği ve İrlanda’nın onuru için” korunmasını tavsiye etti.
- 24 Ray Cashman’ın bu yeni terimin bu analize dâhil edilmesi önerisini takdir ediyorum.
- 25 Örneğin, *Folkliv’de* olduğu gibi Swedish *halkı ve Volkskunde’de* olduğu gibi Alman *halkı*.
- 26 Meksika’nın dünyaca ünlü “Bale Folklorico”su İspanya’dan bir örnek sunuyor.
- 27 Örneğin, *réasúnta* (makul) ve *feithicil* (araç).
- 28 Bu kararlılık, 1892’de Douglas Hyde tarafından “İrlanda’yı İngilizceden Arındırmanın Gerekliliği” adlı ünlü konferansında ifade edildi. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, sayısız diğer Gal dirilişçisi tarafından somutlaştırıldı. Konferans, Deane 1992:527-33’te yeniden basılmıştır. Daha fazla arka plan için bkz. Dunleavy 1974.
- 29 Buna karşılık, fiziksel anlamda, demografik birimler olarak “insanlar”, en iyi Galce “pobl” tarafından ifade edilir.
- 30 Dilbilimsel not: Gwerin’deki “g”, dişil bir ismin ardından bir sıfat olarak kullanılıyorsa, bazen gramer nedenlerinden dolayı bırakılır. Süreç “yumuşak mutasyon” olarak bilinir.
- 31 Seyahat rehberleri kesinlikle derinlemesine analizler olmasa da (hatta zorunlu olarak müzelerin tercih ettiği öz imaja göre), ziyaretçiler tarafından yaygın olarak kullanılırlar, turistlerin güzergâh kararlarında katalizör görevi görürler ve bu nedenle burada dikkate alınırlar. Turistler olmadan birçok halk müzesi, mali desteklerinin önemli bir bölümünü kaybeder.
- 32 Tarihin işleyişi için bkz. Hail ve Seemann 1987, Peate 1948 ve Yoder 1990.

- 33 Bununla birlikte, bu müzenin kapsamı, İrlanda'nın zengin sözlü geleneğinin sunumu açısından biraz sınırlıdır. Bu geleneğin bazı türleri, özellikle de kahramanlık hikâyeleri ve *şarkı* söyleme, neredeyse tamamen İrlanda dilinde mevcuttur ve çoğunlukla on dokuzuncu yüzyılın sonlarında Kuzey İrlanda'dan kaybolmuştur. İstisnalar arasında küçük cep alanları ve mevcut kentsel canlanma yer alır (Ó Murchú 1985:26; Adams 1964). Yerel İrlanda dili geleneklerinden çok az kalıntı bulunduğundan, müzedeki sözlü gelenek çalışmaları genellikle İngiliz dili geleneklerine odaklanır.
- 34 Bkz. Hindley 1990 ve Ó Ciosáin 1991.
- 35 Masraflar kadar terörizm ilgili artan endişeler nedeniyle, çok sayıda Amerikalı kendi ülkelerinden ayrılmadan diğer kültürleri keşfetmeyi ve geçmiş zamanları deneyimlemeyi tercih ediyor. Adams 1995 ve Venturi, Brown ve Izenour 1988'de belgelendiği gibi, Amerikan ticari kuruluşları ihtiyaçlarını karşılamaya hazırdır.
- 36 Evans, University College Wales, Aberystwyth'de H.J Fleure ile birlikte beşeri coğrafya okudu ve bir Galli olmasına rağmen, İrlanda halk hayatının önde gelen akademisyenlerinden biri oldu. Bibliyografyası burada tekrar gerektiremeyecek kadar geniştir, ancak klasik *İrlanda Halk Yöntemleri (1972 [1957])* ile temsil edilebilir.

Alıntılanan Referanslar

Adams, Elizabeth. 1995. "Oz, Tut, and Arthur: Representation and Festival in Las Vegas," Amerikan Folklor Topluluğu yıllık toplantısında sunulan bildiri, Lafayette, Louisiana, 14 Ekim.

Adams, GB 1964. Kuzey İrlanda'daki Son Dil Sayımı. Ulster Lehçelerinde: *Bir Giriş Sempozyumu*, ed. GB Adams, J. Braidvood ve RJ Gregg, s. 111-45. Holywood: Ulster Halk Müzesi.

Almqvist, Bo. 1977-79. İrlanda Folklor Komisyonu-Başarı ve Miras. *Béaloides* 45-47:6-26.

Anon. 1888. Bir Amerikan Halk Bilimi Dergisi'nin Sahası ve Çalışması Üzerine. *Amerikan Folklor Dergisi* 1:3-7.

Anon. 1878. Folklor Derneği: Kurallar. *Folklor Kaydı* 1:viii-ix.

Bauman, Richard. 1969. Davranışsal Bir Folklor Teorisine Doğru: Roger Welsch'e Bir Yanıt. *Journal of American Folklore* 82:167-70.

Ben-Amos, Dan. 1971. Tovvard Bağlamda Folklorun Tanımı. *Amerikan Folklor Dergisi* 84:3-15.

Blyn, Roslyn. 1995. *Keltçe Konuşan Çocukların Halk Oyunları: Bir Tarih ve Sınıflandırma Sistemi*. Ann Arbor: Üniversite Mikrofilmleri. Doktora diss., Pensilvanya Üniversitesi.

Bosvell, John. 1988. *Yabancıların Nezaketi: Geç Antik Çağdan Rönesansa Batı Avrupa'da Çocukların Terk Edilmesi*. New York: Panteon.

Breathnach, Breandán. 1971. *İrlanda Halk Müziği ve Dansları*, Dublin: İrlanda Eğitim Şirketi.

Briggs, Katherine M. ve Ruth Tongue, editörler. 1965. *İngiltere Halk Masalları*. Chicago: Chicago Üniversitesi Yayınları.

Bronner, Simon J. 1986. *Amerikan Folklor Çalışmaları: Entelektüel Bir Tarih*. Lawrence: Kansas Üniversite Yayınları.

Buck, Cari Darling. 1988. *Başlıca Hint-Avrupa Dillerinde Seçilmiş Eşanlamlılar Sözlüğü: Fikirler Tarihine Bir Katkı*. Chicago: Chicago Üniversitesi.

EOFFREY KEATING, WILLIAM THOMS, RAYMOND WILLIAMS VE FOLKLORUN TERMİNOLOJİSİ: “ANAHTAR”
BİR KELİME OLARAK “BÉALOIDEAS”

Bunratty Halk Parkı/Shannon Gelişimi. 1996. *Halk Parkı*. 6 Ekim itibarıyla World Wide Web sayfası. <http://www.commerce.ie/shannon-dev/story/bunratty.html>

Cambrensis, Giraldus. 1951. *İrlanda Topografyası*, çev. John O’Meara. Dundalk: Dündalğan Basın.

.. . . 1881. İrlanda’nın Fethinin Tarihi. *Tarihi* Eserlerde *Giraldus Cambrensis*, ed. Thomas Wright. Londra: Bohn’s Antiquarian Library.

Camden, William. 1587. *Britannia, sive, florentissimorum regnorum....* Londra: R. Newbury.

CECTAL (İngiliz Kültürel Geleneği ve Dili Merkezi), Sheffield Üniversitesi. 1996. 3 Ekim itibarıyla World Wide Web sayfası . <http://www2.shef.ac.uk/uni/projects/cectal>.

Chadwick, Nora. 1972. *Keltler*. Harmondsworth: Penguen.

Corkery, Daniel. 1925. *Gizli İrlanda: On sekizinci Yüzyılda Gal Munster Üzerine Bir Araştırma*. Dublin: MH Gill ve Son.

Cross, Tom Peete ve Clark Harris Slover, editörler. 1969 [1936], *Eski İrlanda Masalları*. New York: Barnes & Noble.

Danaher, Kevin. 1985. *Ocak ve Tabure ve Alil: İrlanda Kırsal Haneleri*. Cork: Mercier Basın.

De Bhaldraithe, Tomás, ed. 1959. *İngilizce-İrlanda Sözlüğü*. Dublin: Oifig an tSoláthair.

Deanne, Seamus, ed. 1992. *Tarla Günü İrlanda Yazısı Antolojisi, Cilt II*. Derry: Tarla Günü Yayınları.

İrlanda Folkloru Bölümü, University College Dublin. 1995. 10 Ekim itibarıyla World Wide Web sayfası . <http://www.ucd.ie/~ucdnews/may95/folklore.html>.

Galler Dili Sözlüğü / Geiriadur Prifysgol Cymru [devam ediyor], ed. RJ Thomas. Cardiff: Galler Üniversitesi Yayınları.

Dinneen, Patrick S., ed. 1970. *Foclóir Gaedhilge Agus Bearla. Bir İrlandaca-İngilizce Sözlük, Modern İrlanda Dilinin Sözcüklerinin, Deyimlerinin ve Deyimlerinin Eş Anımlı Sözlüğü*. Dublin: Education Co. of Ireland/Irish Texts Society.

Dorson, Richard, ed. 1972. *Folklor ve Halk Hayatı: Giriş*. Chicago: Chicago Üniversitesi Yayınları.

..... . 1968a. *İngiliz Folklorcular: Bir Tarih*. Chicago: Chicago Üniversitesi

..... . 1968b. Folklor Nedir? *Folklor Forumu* 1:37.

Dundes, Alan. 1965. *Folklor Çalışması*. Englewood Kayalıkları: Prentice-Hall.

Dunleavy, Gareth W. 1974. *Douglas Hyde*. Lewisburg: Bucknell Üniversitesi Yayınları.

Dwelly, Edward. 1973. *Resimli Galce-İngilizce Sözlük*. Glasgow: Gairm Yayınları.

Emrich, Duncan. 1946. “Halk Bilimi”: William John Thoms. *California Folklore Quarterly* 5:355-74.

Evans, E. Estyn. 1972 [1957], *İrlanda Halk Yolları*. Londra: Routledge ve Kegan Paul.

Flower, Robin. 1947. *İrlanda Geleneği*. Oxford: Clarendon.

Foster, Robert Fitzroy. 1988. *Modern İrlanda: 1600-1972*. Londra: Ailen Lane/ Penguin.

Goldstein, Kenneth. 1993. “Büyük Britanya ve İrlanda Folkloru” Dersi (Folklore 547), Folklor ve Halk Hayatı Bölümü, Pensilvanya Üniversitesi. 19 Haziran

..... 1991. “Büyük Britanya ve İrlanda Folkloru” Kursunda Anlatım (Folklor 547), Pensilvanya Üniversitesi, Folklor ve Halk Hayatı Bölümü. Haziran 10.

Good, John. 1566. *Vahşi İrlandalıların Denizcileri ve Geleneklerinin Tanımı*. np

Green, Arthur Eric ve John David Allison Widdowson. 1981. *Dil, Kültür ve Gelenek: İngiliz Sosyoloji Derneği Yıllık Konferansında Sunulan Dil ve Folklor Üzerine Makaleler, Nisan 1978*. (CECTAL Konferans Bildirileri Serisi, No. 2). Sheffield ve Leeds: Leeds Üniversitesi Lehçe ve Halk Hayatı Çalışmaları Enstitüsü ve Sheffield Üniversitesi İngiliz Kültürel Geleneği ve Dili Merkezi.

Gwyndaf, Robin. 1970. *Chwedlau Gwerin Cymru* -Gal Halk Masalları. *Amgueddfa: Galler Ulusal Müzesi Bülteni* 6:14-24.

Hall, Patricia ve Charlie Seemann. 1987. *Halk Hayatı ve Müzeler: Seçilmiş Okumalar*. Nashville: Amerikan Eyalet ve Yerel Tarih Derneği.

Haskins, Charles Homer. 1963 [1927]. *On ikinci Yüzyılın Rönesansı*. Cleveland: Dünya Yayıncılık Şirketi.

Herskovits, Melville. 1946. Yüz Yıl Sonra Folklor: Yeniden Tanımlamada Bir Sorun. *Amerikan Folklor Dergisi* 59:89-100.

Hindley, Reg. 1990. *İrlanda Dilinin Ölümü: Nitelikli Bir Ölüm İlanı*. New York: Routledge ve Kegan Paul.

Hudson, Kenneth ve Anne Nicholls. 1991. *Cambridge Avrupa Müzeleri Rehberi*. Cambridge: Cambridge University Press.

..... 1987. *Cambridge İngiltere ve İrlanda Müzeleri Rehberi*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jewell, Andrew. 1961. Önsöz. *İngiliz Çiftlik Vagonunda: Kökenler ve Yapı*, ed . Geraint Jenkins, s. xi-xii. Okuma: Reading Üniversitesi/İngiliz Kırsal Yaşam Müzesi.

Keating, Geoffrey (Céitinn, Seathrún). 1908. *Foras Feasa ar Éirinn / İrlanda Tarihi, II*, ed. ve trans. Patrick S. Dinneen. Dublin: İrlanda Metinleri Derneği.

..... 1902. *Foras Feasa ar Eirinn / İrlanda Tarihi, I*, ed. ve trans. David Comyn. Dublin: İrlanda Metinleri Derneği.

Kuhn, Thomas. 1970. *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. Chicago: Chicago Üniversitesi Yayınları.

Leach, Marta, ed. 1984 [1949], *Funkand Wagnalls Standart Folklor, Mitoloji ve Efsane Sözlüğü*. San Francisco: Harper & Row.

Le Du, Jean ve Y. Le Barre. 1985. *Dictionnaire Pratique Francais-Breton*, Cilt. V. Brest: Université de Bretagne Occidentale.

Le Glaau, Rene. 1988. *Dictionnaire Classique Francais-Breton*, Cilt. V. Brest: Al Liamm.

MacLysaght, Edward. 1969. *On yedinci Yüzyılda İrlanda Yaşamı*. New York: Barnes & Noble.

Moody, T.W ve F. X. Martin, editörler. 1984 [1967], *İrlanda Tarihinin Seyri*. Cork: Mercier.

Moore, Norman. 1921-22. Geoffrey Keating. *Ulusal Biyografi Sözlüğü'nde*, ed . Sir Leslie Stephen ve Sir Sidney Lee, s. 1162-63. Londra: Oxford University Press.

Moryson, Fynes. 1904 [1617]. İrlanda Topluluğu. In *Illustrations of Irish History and Topography, Mainly of the Seventeenth Century*, ed. C. Litton Falkiner. Londra: np

Ó Ciosáin, Eamonn. 1991. *Buried Alive: Reg Hindley'in The Death of the Irish Language kitabına yanıt*. Dublin: Dâil Uf Chadhâin.

Ó Donaill, Niall, ed. 1977. *Focloir Gaelige-Berla* [İrlanda-İngilizce Sözlük]. Dublin: Tedarik Ofisi.

Ó Dulearga, Seamus. 1927. Editör [Editörden]. *Folklor* 1:3-6.

O'Heffeman, Mahon. 1971. Kim Bir Şiir Satın Alır? A Celtic Miscellany'de, çev. Kenneth Hurlstone Jackson, s. 241-42. Harmondsworth: Penguin.

Ó Muimhneáin, Andrias. 1977-79. İrlanda Folklor Derneği. *Folklor* 45-47:1-5.

Ó Murchú, Máirtín. 1985. *İrlanda Dili*. Dublin: Dışişleri Bakanlığı ve Bord na Gaeilge.

Országh, Laszlo, ed. 1990. *Kısa Bir İngilizce-Macarca Sözlük*. Londra: Oxford University Press.

Ó Siadhail, Mi'cheál. 1989. *Modern İrlandalı: Dilbilgisel Yapı ve Diyalektik Varyasyon*. Cambridge: Cambridge University Press.

..... 1983. *İrlandaca Öğrenmek*. Dublin: Dublin İleri Araştırmalar Enstitüsü.

O'Sullivan, Sean. 1968. *İrlanda Halk Hikâyeleri*. Chicago: Chicago Üniversitesi Yayınları

Ó Súilleabháin, Seán. 1970 [1942], *İrlanda Folklorunun Bir El Kitabı*. Detroit: Singing Tree Press.

Ó Tuama, Seán ve Thomas Kinsella. 1981. *Bir Duanair: Bir İrlanda Antolojisi: 1600-1900: Mülksüzlerin Şiirleri*. Philadelphia: Pennsylvania Üniversitesi Yayınları.

Peate, Iorwerth C. 1963. Halk Hayatı Araştırmalar Derneği, *Halk Hayatı* 1:3-4.

..... 1959. Halk Hayatının İncelenmesi ve Medeniyetin Savunmasındaki Rolü.

Gwerin 2:97-109.

..... 1948. *Amgueddfeydd Gwerin/Halk Müzeleri*. Cardiff: Galler Üniversitesi

Basımevi.

Picton, J. Allanson. 1905 [1889]. Uygunsuzluk. Dünyanın Dini Sistemlerinde: *Karşılaştırmalı Din Çalışmalarına Katkı*, s. 520-30. Londra: Kuğu Sonnenschein.

Prop, Vladimir. 1985 [1946]. *Folklor Teorisi ve Tarih*, ed. Anatoly Liberman ve çev. Ariadna Y. Martin ve Richard P. Martin. Minneapolis: Minnesota Üniversitesi Yayınları.

Robert, Paul, ed. 1989. *Le Grand Robert de la Langue Française*, Cilt. IV. Paris: Le Robert.

Robertson, Ian. 1992. *İrlanda*. (Mavi Kılavuz), 6. baskı. New York: W.W Norton.

..... 1987. *İrlanda*. (Mavi Kılavuz), 5. baskı. New York: W.W Norton.

Ross, Anne. 1970. *Pagan Keltlerinin Günlük Yaşamı*. Londra: Batford.

Schlereth, Thomas J. 1990. *Kültürel Tarih ve Maddi Kültür: Günlük Yaşam, Manzaralar, Müzeler*. Ann Arbor: UMI Araştırma Yayınları.

Sharkey, Olive. 1987. *Eski Günler, Eski Yöntemler: İrlanda'nın Resimli Halk Tarihi*. Syracuse: Syracuse University Press.

Sherratt, Andrew G. 1993. Arkeoloji. The Blackvell *Dictionary of Twentieth- Century Social Thought*, eds. William Outhwaite ve Tom Bottomore, s. 27. Oxford: Blackwell Publishers.

Halk Hayatı Araştırmaları Derneği. [ca.1994], *Geleneksel Kültürle Temasa Geçmek*. Promosyon broşürü.

Spenser, Edmund. 1970 [1633], *İrlanda'nın Bugünkü Durumuna Bir Bakış*, ed. WL Renwick. Oxford: Oxford Üniversitesi Yayınları.

Stephens, Meic, ed. 1986a. *Cydymaith i Lenyddiaeth Cymru* [Gal Edebiyatı Rehberi], ed. Meic Stephens. Cardiff: Galler Üniversitesi Yayınları.

..... 1986b. *Galler Edebiyatına Oxford Companion*. Oxford: Oxford Üniversite Yayınları.

Taylor, Archer. 1946. Folklor Sorunları. *Amerikan Folklor Dergisi* 59:101-07.

Thomas, Hugh. 1974. *Galler Tarihi: 1485-1660*. Cardiff: Galler Üniversitesi Yayınları.

Thomson, Derick S. 1981. *Yeni İngilizce-Galce Sözlük*. Glasgow: Gairm Yayınları.

Utey, Francis Lee. 1968. Folklorun Tanımı. Yaşayan Geleneklerimizde: *Amerikan Folkloruna Giriş*, ed. Tristram Potter Coffin, s. 3-14. New York: Temel Kitaplar.

Venturi, Robert, Denise Scott Brown ve Steven Izenour. 1988. *Las Vegas'tan Öğrenmek: Mimari Formun Unutulmuş Sembolizmi*. Cambridge: MIT Basını.

Wallace, Martin. 1983. *100 İrlandalı Yaşam*. Totowa, New Jersey: Bames & Noble Books.

Williams, Raymond. 1983 [1976]. *Anahtar Sözcükler: Bir Kültür ve Toplum Sözlüğü*. New York: Oxford University Press.

Yoder, Don. 1990. Halk Hayatı Çalışmaları Hareketi. Amerikan Halk Hayatını Keşfetmek: *Etnik, Dinsel ve Bölgesel Kültür Çalışmaları*. Ann Arbor, Michigan: Michigan Üniversitesi Araştırma Yayınları.